Kohtulahendite kogumik

EUROOPA KOHTU OTSUS (viies koda)

14. märts 2024*

Liikmesriigi kohustuste rikkumine – Tagaseljamenetlus – Suurbritannia ja Põhja-Iiri Ühendkuningriigi Euroopa Liidust ja Euroopa Aatomienergiaühendusest väljaastumise leping – Artikli 127 lõige 1 – Üleminekuperiood – Euroopa Kohtu pädevus – Supreme Court of the United Kingdomi (Ühendkuningriigi kõrgeim kohus) otsus – Sellise vahekohtuotsuse täitmine, millega mõistetakse välja kahjuhüvitis – Euroopa Komisjoni otsus, milles on tuvastatud, et kahjuhüvitise maksmine kujutab endast siseturuga kokkusobimatut riigiabi – ELL artikli 4 lõige 3 – Lojaalne koostöö – Kohustus menetlus peatada – ELTL artikli 351 esimene lõik – Rahvusvaheline konventsioon, mis on sõlmitud liikmesriikide ja kolmandate riikide vahel enne nende liiduga ühinemise kuupäeva – Riikide ja teiste riikide kodanike vaheliste investeeringuid puudutavate vaidluste lahendamise konventsioon (ICSID) – Liidu õiguse kohaldamine – ELTL artikkel 267 – Viimase astmena asja lahendav riigisisene kohus – Kohustus esitada Euroopa Kohtule eelotsusetaotlus – ELTL artikli 108 lõige 3 – Abi rakendamise peatamine

Kohtuasjas C-516/22,

mille ese on ELTL artikli 258 alusel 29. juulil 2022 esitatud liikmesriigi kohustuste rikkumise hagi,

Euroopa Komisjon, esindajad: L. Armati, P.-J. Loewenthal ja T. Maxian Rusche,

hageja,

versus

Suurbritannia ja Põhja-Iiri Ühendkuningriik, esindaja: S. Fuller,

kostja,

EUROOPA KOHUS (viies koda),

koosseisus: koja president E. Regan (ettekandja), kohtunikud Z. Csehi, M. Ilešič, I. Jarukaitis ja D. Gratsias,

kohtujurist: N. Emiliou,

kohtusekretär: A. Calot Escobar,

arvestades kirjalikku menetlust,

* Kohtumenetluse keel: inglise.

olles 9. novembri 2023. aasta kohtuistungil ära kuulanud kohtujuristi ettepaneku,

on teinud järgmise

otsuse

1 Euroopa Komisjon palub oma hagiavalduses Euroopa Kohtul tuvastada, et Suurbritannia ja Põhja-Iiri Ühendkuningriik on Supreme Court of the United Kingdomi (Ühendkuningriigi kõrgeim kohus) 19. veebruari 2020. aasta otsusega kohtuasjas Micula *vs.* Rumeenia (edaspidi „vaidlusalune kohtuotsus“) rikkunud kohustusi, mis tulenevad ELL artikli 4 lõikest 3 ning ELTL artikli 108 lõikest 3, artikli 267 esimesest ja kolmandast lõigust ning artikli 351 esimesest lõigust koostoimes 17. oktoobril 2019 vastu võetud Suurbritannia ja Põhja-Iiri Ühendkuningriigi Euroopa Liidust ja Euroopa Aatomienergiaühendusest väljaastumise lepingu (edaspidi „väljaastumisleping“) artikli 127 lõikega 1.

Õiguslik raamistik

Liidu õigus

2 Väljaastumisleping, mis kiideti Euroopa Liidu ja Euroopa Aatomienergiaühenduse (Euratom) nimel heaks nõukogu 30. jaanuari 2020. aasta otsusega (EL) 2020/135 (ELT 2020, L 29, lk 1), jõustus selle artikli 185 kohaselt 1. veebruaril 2020.

3 Väljaastumislepingu artikli 2 punktis e on sätestatud:

„Käesolevas lepingus on kasutatud järgmisi mõisteid:

[…]

e) „üleminekuperiood“ – artiklis 126 sätestatud ajavahemik“.

4 Lepingu artikli 86 „Euroopa Liidu Kohtus pooleliolevad kohtuasjad“ lõikes 2 on ette nähtud:

„Euroopa Liidu Kohtule jääb pädevus lahendada eelotsusetaotlusi, mille on esitanud Ühendkuningriigi kohtud enne üleminekuperioodi lõppu.“

5 Lepingu artikli 87 „Uued kohtuasjad Euroopa Kohtus“ lõikes 1 on sätestatud:

„Kui Euroopa Komisjon leiab, et Ühendkuningriik on jätnud enne üleminekuperioodi lõppu täitmata mõne aluslepingutest või käesoleva lepingu neljandast osast tuleneva kohustuse, võib Euroopa Komisjon nelja aasta jooksul pärast üleminekuperioodi lõppu anda asja Euroopa Liidu Kohtusse vastavalt nõuetele, mis on sätestatud olenevalt asjaoludest kas [ELTL] artiklis 258 või [ELTL] artikli 108 lõike 2 teises lõigus. Sellised kohtuasjad kuuluvad Euroopa Liidu Kohtu pädevusse.“

6 Sama lepingu artiklis 126 „Üleminekuperiood“ on ette nähtud:

„Ülemineku- või rakendusperiood algab käesoleva lepingu jõustumise kuupäeval ja lõpeb 31. detsembril 2020.“

7 Väljaastumislepingu artikkel 127 „Ülemineku kohaldamisala“ on sõnastatud järgmiselt:

„1. Üleminekuperioodil kohaldatakse liidu õigust Ühendkuningriigi suhtes ja Ühendkuningriigis, kui käesolevas lepingus ei ole sätestatud teisiti.

[…]

3. Üleminekuperioodil toob lõike 1 alusel kohaldatav liidu õigus Ühendkuningriigile ja Ühendkuningriigis kaasa samad õiguslikud tagajärjed kui liidus ja selle liikmesriikides ning seda tõlgendatakse ja kohaldatakse samade meetodite ja üldpõhimõtete alusel kui liidus.

[…]

6. Iga viidet liikmesriikidele lõike 1 alusel kohaldatavas liidu õiguses, nagu seda rakendatakse ja kohaldatakse ka liikmesriikides, mõistetakse üleminekuperioodil selliselt, et see hõlmab Ühendkuningriiki, kui käesolevas lepingus ei ole sätestatud teisiti.“

Rahvusvaheline õigus

ICSID konventsioon

8 18. märtsil 1965 Washingtonis sõlmitud riikide ja teiste riikide kodanike vaheliste investeeringuid puudutavate vaidluste lahendamise konventsiooni (edaspidi „ICSID konventsioon“), mis jõustus Ühendkuningriigi suhtes 18. jaanuaril 1967 ja Rumeenia suhtes 12. oktoobril 1975, artikli 53 lõikes 1 on sätestatud:

„Vahekohtuotsus on pooltele kohustuslik ning seda ei saa edasi kaevata ega muul viisil vaidlustada, välja arvatud konventsioonis ette nähtud juhul. Pooled peavad täitma vahekohtuotsuse vastavalt selle sõnastusele […]“.

9 Konventsiooni artikli 54 lõikes 1 on sätestatud:

„Iga osalisriik tunnustab konventsiooni kohaselt tehtud vahekohtuotsust siduvana ja tagab oma territooriumil vahekohtuotsusega mõistetud rahaliste kohustuste täitmise, nii nagu ta teeks seda oma riigi territooriumil tegutseva kohtu lõpliku lahendi puhul. […]“.

10 Konventsiooni artiklis 64 on sätestatud:

„Kõik vaidlused, mis võivad tekkida osalisriikide vahel seoses käesoleva konventsiooni tõlgendamise või kohaldamisega ja mida ei saa lahendada läbirääkimiste teel, esitatakse Rahvusvahelisele Kohtule ühe vaidluspoole avaldusega, kui asjaomased riigid ei lepi kokku muu lahendusmeetodi kasutamises.“

11 Konventsiooni artikkel 69 on sõnastatud järgmiselt:

„Osalisriik võtab seadusandlikke või muid meetmeid, mis on vajalikud konventsiooni sätete jõustamiseks tema territooriumil.“

Kahepoolne investeerimisleping

12 29. mail 2002 Rootsi Kuningriigi valitsuse ja Rumeenia valitsuse vahel sõlmitud kahepoolne investeeringute edendamise ja vastastikuse kaitsmise leping (edaspidi „kahepoolne investeerimisleping“) jõustus 1. aprillil 2003 ning selle artikli 2 lõikes 3 on ette nähtud:

„Kumbki lepinguosaline tagab igal ajal teise lepinguosalise investorite investeeringute õiglase ja võrdse kohtlemise ning ei takista meelevaldsete ja diskrimineerivate meetmete kaudu nimetatud investorite poolt selliste investeeringute juhtimist, haldamist, säilitamist, kasutamist, neist kasusaamist ega nende võõrandamist […]“.

13 Kahepoolse investeerimislepingu artiklis 7 on ette nähtud, et investorite ja lepingu allkirjastanud riikide vahelised vaidlused lahendatakse eelkõige vahekohtus, mis kohaldab ICSID konventsiooni.

Vaidluse aluseks olevad asjaolud

Vahekohtumenetlus

14 Rumeenia tunnistas 22. veebruaril 2005 Euroopa Liiduga ühinemise tõttu kehtetuks piirkondliku investeerimisabi kava maksustiimulite vormis (edaspidi „vaidlusalune abikava“).

15 28. juulil 2005 palusid Rootsi kodanikud Ioan ja Viorel Micula ning nende kontrollitavad äriühingud European Food SA, Starmill SRL ja Multipack SRL (edaspidi „investorid“) kahepoolse investeerimislepingu artikli 7 alusel vahekohtu moodustamist vastavalt ICSID konventsioonile, et neile hüvitataks kahju, mis neil väidetavalt tekkis vaidlusaluse abikava kehtetuks tunnistamise tõttu, kuna nad olid selle kava alusel enne selle kehtetuks tunnistamist abi saanud.

16 Vahekohus leidis oma 11. detsembri 2013. aasta otsuses (edaspidi „vahekohtuotsus“), mis tehti pärast Rumeenia ühinemist Euroopa Liiduga 1. jaanuaril 2007, et Rumeenia rikkus vaidlusaluse abikava kehtetuks tunnistamisega investorite õiguspärast ootust, kuivõrd nad arvasid, et kõnealused maksustiimulid kehtivad kuni 31. märtsini 2009, ei tegutsenud läbipaistvalt, kui ta ei hoiatanud investoreid aegsasti, ega taganud nende tehtud investeeringute õiglast ja võrdset kohtlemist kahepoolse investeerimislepingu artikli 2 lõike 3 tähenduses. Seetõttu mõistis vahekohus investoritele Rumeenialt välja kahjuhüvitise summas 791 882 452 Rumeenia leud (RON) (ligikaudu 178 miljonit eurot), kusjuures nimetatud summa määrati kindlaks nii, et arvesse võeti peamiselt kahju, mis investoritel väidetavalt tekkis ajavahemikus 22. veebruarist 2005 kuni 31. märtsini 2009.

17 Alates 2014. aastast on investorid taotlenud vahekohtuotsuse tunnustamist ja täitmist Belgias, Prantsusmaal, Luksemburgis, Rootsis, Ühendkuningriigis ja Ameerika Ühendriikides. Komisjon astus kõikidesse nendesse menetlustesse, et taotlusele vastu vaielda.

Menetlus komisjonis

18 Komisjon võttis 26. mail 2014 vastu otsuse C(2014) 3192 (final) (Riigiabi SA.38-517 (2014/NN) – Rumeenia – 11. detsembri 2013. aasta vahekohtuotsus Micula *vs.* Rumeenia – Abi peatamise ettekirjutus) (edaspidi „peatamise ettekirjutus“), millega kohustas Rumeeniat seniks, kuni

komisjon on teinud lõpliku otsuse selle meetme siseturuga kokkusobivuse kohta, viivitamata peatama mis tahes tegevuse, mis võib kaasa tuua vahekohtuotsuse rakendamise või täitmise, sest selline tegevus võib kujutada endast ELTL artikli 108 lõiget 3 rikkudes antud õigusvastast riigiabi.

19 Komisjon võttis 1. oktoobril 2014 vastu otsuse 2014/C 393/03 (Riigiabi – Rumeenia – Riigiabi SA. 38517 (2014/C) (ex 2014/NN) – 11. detsembri 2013. aasta vahekohtuotsuse Micula *vs.* Rumeenia rakendamine – Kutse märkuste esitamiseks vastavalt ELTL artikli 108 lõikele 2 (ELT 2014, C 393, lk 27)) (edaspidi „menetluse algatamise otsus“), millega ta teavitas Rumeeniat ELTL artikli 108 lõikes 2 ette nähtud ametliku uurimismenetluse algatamisest seoses Rumeenia poolt 2014. aasta alguses vahekohtuotsuse osalise täitmise ning selle otsuse mis tahes hilisema rakendamise või täitmisega.

20 Komisjon võttis 30. märtsil 2015 vastu komisjoni otsuse (EL) 2015/1470 Rumeenia antud riigiabi SA.38517 (2014/C) (ex 2014/NN) kohta – Vahekohtu 11. detsembri 2013. aasta otsus juhtumis Micula *vs.* Rumeenia (ELT 2015, L 232, lk 43) (edaspidi „lõppotsus“).

21 Pealkirja „Riigiabieeskirjade kohaldamine ei mõjuta aluslepingu artikliga 351 kaitstud õigusi ja kohustusi“ all on selle otsuse põhjendused 126–129, mis sisuliselt vastavad menetluse algatamise otsuse punktidele 51–54, sõnastatud järgmiselt:

„(126) [ELTL] artiklis 351 on sätestatud, et „[a]luslepingute sätted ei mõjuta õigusi ja kohustusi, mis tulenevad [—] ühinevate riikide puhul enne nende ühinemise kuupäeva sõlmitud lepingutest ühe või mitme liikmesriigi ja ühe või mitme kolmanda riigi vahel“. Käesoleva juhtumi puhul tuginevad hagejad kahepoolsest investeerimislepingust tulenevatele õigustele ja kohustustele.

(127) [ELTL] artikli 351 sõnastusest on selge, et käesoleva juhtumi puhul ei ole see artikkel kohaldatav, sest kahepoolne investeerimisleping on leping, mis on sõlmitud liidu kahe liikmesriigi – Rootsi ja Rumeenia – vahel, mitte „ühe või mitme liikmesriigi ja ühe või mitme kolmanda riigi vahel“. Seega ei mõjuta riigiabiõiguse kohaldamine käesoleva juhtumi puhul [ELTL] artikli 351 alusel kaitstud õigusi ja kohustusi.

(128) Sellega seoses tuletab komisjon meelde, et liidu õiguse alusel kohaldatakse ELi-siseste kahepoolsete investeerimislepingute ning liidu liikmesriigi ja kolmanda riigi vahel sõlmitud kahepoolsete investeerimislepingute suhtes erinevaid eeskirju. ELi-siseste kahepoolsete investeerimislepingute puhul on komisjon seisukohal, et sellised lepingud on vastuolus liidu õigusega ja kokkusobimatud liidu aluslepingute sätetega ning seepärast tuleks neid pidada kehtetuks. […]

(129) Rumeenia on ka mitmepoolse [ICSID] konventsiooni osalisriik, olles ühinenud konventsiooniga enne ühinemist liiduga. Ent kuna ükski [ICSID] konventsiooni kolmandast riigist osalisriik ei ole käesoleva menetlusega seotud kahepoolse investeerimislepingu osapool, ei ole [ELTL] artikkel 351 käesoleva juhtumi puhul asjakohane.“

22 Lõppotsuse resolutiivosa artiklis 1 on ette nähtud, et vahekohtuotsusega välja mõistetud kahjuhüvitise maksmine majandusüksusele, millesse kuuluvad investorid, European Drinks, Rieni Drinks, Scandic Distilleries, Transilvania General Import-Export ja West Leasing International, kujutab endast ELTL artikli 107 lõike 1 tähenduses „riigiabi“, mis on siseturuga kokkusobimatu.

23 Selle otsuse artikli 2 kohaselt on Rumeenia kohustatud jätma välja maksmata otsuse artiklis 1 nimetatud siseturuga kokkusobimatu abi ja nõudma sisse abi, mis on selle majandusüksuse osaks olevatele üksustele juba välja makstud, ning mis tahes abi, mis on neile üksustele välja makstud ja millest komisjoni ei ole ELTL artikli 108 lõike 3 alusel teavitatud, või abi, mis on välja makstud pärast selle otsuse vastuvõtmist.

Menetlus liidu kohtutes

24 Üldkohus tühistas 18. juuni 2019. aasta kohtuotsusega European Food jt *vs.* komisjon (T-624/15, T-694/15 ja T-704/15, EU:T:2019:423) lõpliku otsuse tervikuna sisuliselt põhjendusel, et komisjonil puudus ajaline pädevus seda ELTL artikli 108 alusel vastu võtta (edaspidi „Üldkohtu otsus“).

25 Täpsemalt leidis Üldkohus selle kohtuotsuse punktides 91 ja 92, et kuna komisjon ei teinud tagasinõutavate summade puhul vahet Rumeenia liiduga ühinemisele eelnenud ajavahemikuga seotud summadel ja ühinemisele järgnenud ajavahemikuga seotud summadel, ületas ta oma pädevust riigiabi kontrollimise valdkonnas, kohaldades talle ELTL artikliga 108 antud pädevust tagasiulatuvalt asjaolude suhtes, mis leidsid aset enne ühinemist, ning et järelikult ei saanud komisjon kvalifitseerida vahekohtuotsusega välja mõistetud kahjuhüvitise maksmist „riigiabiks“ ELTL artikli 107 lõike 1 tähenduses.

26 Lisaks leidis Üldkohus nimetatud kohtuotsuse punktides 98–111, et kuivõrd liidu õigus ei ole ajaliselt kohaldatav ja komisjonil puudub ELTL artikli 108 alusel pädevus, siis on lõppotsus – kuna tagasinõutavatel summadel ei tehta vahet selle alusel, kas need on seotud ühinemisele eelnenud või järgnenud perioodiga – õigusvastane, sest selles on kahjuhüvitise väljamõistmine kvalifitseeritud „eeliseks“ ja „riigiabiks“ ELTL artikli 107 lõike 1 tähenduses, ning seda vähemalt ajavahemiku puhul, mis eelnes liidu õiguse jõustumisele Rumeenias.

27 Komisjon esitas 27. augustil 2019 Euroopa Kohtule apellatsioonkaebuse Üldkohtu otsuse tühistamise nõudes.

Menetlus Ühendkuningriigi kohtutes

28 17. oktoobril 2014 registreeriti vahekohtuotsus High Court of England and Walesis (kõrge kohus (Inglismaa ja Wales)) vastavalt 1966. aasta rahvusvahelisi investeerimisvaidlusi lahendava vahekohtu seadusele (Arbitration (International Investment Disputes) Act 1966), millega rakendatakse ICSID konventsiooni Ühendkuningriigis.

29 Nimetatud kohus jättis 20. jaanuaril 2017 rahuldamata Rumeenia taotluse see registreering tühistada. Seevastu peatas ta vahekohtuotsuse täitmise kuni menetluse lõpetamiseni liidu kohtutes.

30 Court of Appeal (apellatsioonikohus, Ühendkuningriik) otsustas 27. juulil 2018, et tulenevalt ELL artikli 4 lõikes 3 sätestatud lojaalse koostöö põhimõttest ei või Ühendkuningriigi kohtud teha vahekohtuotsuse viivitamatuks täitmiseks määrust seni, kuni komisjoni otsus keelab Rumeenial maksta selle vahekohtuotsusega välja mõistetud kahjuhüvitist. Seetõttu jättis nimetatud kohus rahuldamata apellatsioonkaebuse, mille investorid esitasid vahekohtuotsuse täitmise peatamise peale esimese astme kohtu poolt.

31 Supreme Court of the United Kingdom (Ühendkuningriigi kõrgeim kohus) tegi 19. veebruaril 2020 vaidlusaluse kohtuotsusega ettekirjutuse vahekohtuotsus täitmisele pöörata. Komisjon osales selles menetluses menetlusse astujana.

Vaidlusalune kohtuotsus

32 Vaidlusaluse kohtuotsuse punktides 41–57 lükkas Supreme Court of the United Kingdom (Ühendkuningriigi kõrgeim kohus) kõigepealt tagasi investorite väite, et Üldkohtu otsuse tagajärjel ei olnud Ühendkuningriigi kohtud enam lojaalse koostöö kohustuse alusel kohustatud vahekohtuotsuse täitmist peatama. Sellega seoses märkis nimetatud kohus selle kohtuotsuse punktis 56, et ta on mures ohu pärast, et samade poolte suhtes tehakse sama esemega vastuolulisi otsuseid; et tal on võimatu järeldada, et nende otsuste vahel ei esine mingit vastuolu; et kui tekib vastuolu erinevate otsuste vahel, takistatakse selle tagajärjel märkimisväärselt liidu õiguse kohaldamist, ning et Euroopa Kohtu menetluses olevast apellatsioonkaebusest piisab üldjuhul selleks, et tekiks lojaalse koostöö kohustus.

33 Seevastu nõustus Supreme Court of the United Kingdom (Ühendkuningriigi kõrgeim kohus) vaidlusaluse kohtuotsuse punktides 58–118 väitega, milles investorid leidsid, et ELTL artikli 351 esimene lõik on kohaldatav kohustustele, mis lasuvad Ühendkuningriigil ICSID konventsiooni alusel, mistõttu nende suhtes ei kehti liidu õiguse imperatiivsed tagajärjed. Eelotsusetaotluse esitanud kohtu sõnul on selleks, et teha kindlaks, kas see säte on konkreetsel juhul kohaldatav, vaja tõlgendada asjaomast varasemat rahvusvahelist lepingut, et kontrollida, kas see paneb asjaomasele liikmesriigile kohustusi, mille täitmist võivad nõuda kolmandad riigid, kes on selle osalised.

34 Käesoleval juhul on selge, et Ühendkuningriigil on ICSID konventsiooni artiklite 54 ja 69 alusel kohustus täita vahekohtuotsus mitte ainult Rootsi Kuningriigi, vaid ka kõigi teiste selle konventsiooni osalisriikide suhtes ning seda järgmistel põhjustel, mis on esitatud vaidlusaluse kohtuotsuse punktides 104–107:

– esiteks põhineb ICSID konventsiooniga kehtestatud kord vastastikusel usaldusel ja sõltub kõigi osalisriikide osalemisest ning sellest, kas nad järgivad selles konventsioonis ette nähtud norme;

– teiseks tuleneb ICSID konventsiooni artiklitest 53, 54 ja 69, et selles ette nähtud kohustustega ei kaasne ühtegi reservatsiooni ning et konventsiooni artiklis 64 ette nähtud õiguskaitsevahendit võib kasutada iga osalisriik;

– kolmandaks ilmneb ICSID konventsiooniga taotletavast eesmärgist, et on olemas vastastikku täidetavate kohustuste võrgustik, millest osalisriik ei saa sõnaselgelt kõrvale kalduda ja mis juhul, kui sellest loobutakse, kannab täitmise kohustuse üle teisele osalisriigile;

– neljandaks nähtub ettevalmistavatest materjalidest, et kui osalisriik eirab ICSID konventsioonist tulenevaid kohustusi, võivad teised osalisriigid võtta asjakohaseid meetmeid.

35 Supreme Court of the United Kingdom (Ühendkuningriigi kõrgeim kohus) on seisukohal, et kuna lojaalse koostöö kohustus ei ole käesolevas asjas kohaldatav, ei ole Ühendkuningriigi kohtud kohustatud ICSID konventsiooni tagajärgede küsimuses seisukoha võtmisest loobuma, peatades

riigisisese menetluse kuni liidu kohtutes pooleli oleva menetluse lõpetamiseni või esitades Euroopa Kohtule eelotsuse küsimuse, ning seda järgmistel põhjustel, mis on esitatud vaidlusaluse kohtuotsuse punktides 112–114:

– esiteks ei kuulu liidu õiguse kohaselt küsimused, mis puudutavad vastavalt ELTL artikli 351 esimese lõigule varasematest lepingutest tulenevate kohustuste olemasolu ja ulatust, ainult liidu kohtute pädevusse. Neid küsimusi ei reguleeri liidu õigus ning Euroopa Kohtul ei ole paremaid eeldusi neile vastata kui liikmesriigi kohtul;

– teiseks ei ole küsimus, mille investorid tõstatasid tema menetluses ELTL artikli 351 alusel, täiesti identne liidu kohtutes tõstatatud küsimusega. Nimelt väitsid investorid liidu kohtutes muu hulgas, et ELTL artikkel 351 annab esimuse Rumeenia varasematele rahvusvahelistele kohustustele, mis tulenevad kahepoolsest investeerimislepingust ja ICSID konventsiooni artiklist 53. Seevastu Ühendkuningriigis algatatud menetluses seisnes õiguslik küsimus Ühendkuningriigi kohustuses rakendada ICSID konventsiooni ning tunnustada ja täita vahekohtuotsust ICSID konventsiooni artiklite 54 ja 69 alusel. Kuna see küsimus on konkreetselt seotud Ühendkuningriigis toimunud vaidlusega, ei ole seda küsimust liidu kohtutes tõstatatud;

– kolmandaks on väga väike tõenäosus, et liidu kohus teeb otsuse ELTL artikli 351 kohaldamise kohta ICSID konventsioonist seoses vahekohtuotsusega tulenevate kohustuste suhtes, mis kehtisid enne Rumeenia ühinemist liiduga. Üldkohus ei teinud otsust väite kohta, et on rikutud ELTL artikli 351 esimest lõiku, ning Euroopa Kohtus pooleli olev apellatsioonimenetlus on järelikult piiratud muude küsimustega. Seega, kui apellatsioonkaebus jäetaks rahuldamata, ei analüüsiks liidu kohus ELTL artikli 351 esimese lõigu kohaldamise küsimust. Seevastu juhul, kui apellatsioonkaebus rahuldataks, saadetaks kohtuasi tagasi Üldkohtusse, mille tulemusel võiks liidu kohus seda küsimust seoses Rumeenial lasuvate kohustustega analüüsida.

Kohtueelne menetlus

36 Komisjon saatis 3. detsembril 2020 Ühendkuningriigile vaidlusaluse kohtuotsuse kohta ametliku kirja, milles ta heitis viimasele ette vastavalt ELL artikli 4 lõike 3, ELTL artikli 108 lõike 3, ELTL artikli 267 esimese ja kolmanda lõigu ning ELTL artikli 351 esimese lõigu rikkumist koostoimes väljaastumislepingu artikli 127 lõikega 1.

37 Ühendkuningriik vastas ametlikule kirjale 1. aprilli 2021. aasta kirjaga, milles eitas kõiki rikkumisi, mida komisjon ette heitis.

38 Kuna komisjon leidis, et selles vastuses esitatud argumendid ei olnud tema analüüsi muutmiseks piisavad, saatis ta 15. juulil 2021 Ühendkuningriigile oma põhjendatud arvamuse, milles ta järeldas, et Ühendkuningriik on vaidlusaluse kohtuotsuse tõttu rikkunud ametlikus kirjas nimetatud sätteid.

39 Ühendkuningriik palus 23. augusti 2021. aasta kirjas, et komisjon pikendaks põhjendatud arvamusele vastamise tähtaega, ning seda talle ka võimaldati. Ühendkuningriik põhjendatud arvamusele siiski lõpuks ei vastanud.

Pärast põhjendatud arvamuse esitamist toimunu

40 Euroopa Kohus tühistas 25. jaanuari 2022. aasta kohtuotsusega komisjon *vs.* European Food jt (C-638/19 P, EU:C:2022:50) Üldkohtu otsuse põhjendusel – mis nähtub Euroopa Kohtu otsuse punktidest 115–136 –, et Üldkohus rikkus õigusnormi, kui ta leidis, et komisjonil puudus ajaline pädevus ELTL artikli 108 alusel lõppotsust vastu võtta, kuna selles otsuses käsitletud õigus riigiabile anti vahekohtuotsusega pärast Rumeenia ühinemist liiduga. Euroopa Kohus lisas sama kohtuotsuse punktides 137–145, et pealegi rikkus Üldkohus õigusnormi ka siis, kui ta leidis, et 6. märtsi 2018. aasta kohtuotsus Achmea (C-284/16, EU:C:2018:158) ei ole käesoleval juhul asjakohane, kuna alates ühinemisest asendas EL lepingus ja EL toimimise lepingus ette nähtud õiguskaitsevahendite süsteem kõnealuse vahekohtumenetluse. Euroopa Kohus saatis asja Üldkohtusse tagasi otsuse tegemiseks talle esitatud nende väidete ja argumentide kohta, mille suhtes Euroopa Kohus seisukohta ei võtnud. See kohtuasi, mis on registreeritud numbritega T-624/15 RENV, T-694/15 RENV ja T-704/15 RENV, on Üldkohtus pooleli.

41 Euroopa Kohus leidis 21. septembri 2022. aasta kohtumääruse Romatsa jt (C-333/19, EU:C:2022:749) punktides 42 ja 43, et 6. märtsi 2018. aasta kohtuotsusest Achmea (C-284/16, EU:C:2018:158) ja 25. jaanuari 2022. aasta kohtuotsusest komisjon *vs.* European Food jt (C-638/19 P, EU:C:2022:50) tuleneb, et vahekohtuotsus on ELTL artiklitega 267 ja 344 vastuolus, mistõttu ei saa sellel olla mingeid tagajärgi. Seetõttu otsustas Euroopa Kohus selle kohtumääruse punktis 44, et liikmesriigi kohus, kes menetleb vahekohtuotsuse sundtäitmist, peab selle kohaldamata jätma, mistõttu ei või ta mingil juhul seda otsust täitmisele pöörata selleks, et võimaldada isikutel, kelle kasuks see on tehtud, saada neile sellega välja mõistetud kahjuhüvitist.

42 24. novembri 2022. aasta kohtumäärusega European Food jt (C-333/19 REC, EU:C:2022:936) jättis Euroopa Kohus muu hulgas rahuldamata investorite nõude selles kohtuasjas kohtumäärus tühistada või seda parandada ja kohtuasi C-333/19 registrist kustutada.

Menetlus Euroopa Kohtus

43 Komisjon esitas 29. juulil 2022 käesoleva hagi.

44 Kuna komisjoni esitatud hagiavaldus toimetati Ühendkuningriigile nõuetekohaselt kätte, kuid viimane ei esitanud kostja vastust Euroopa Kohtu kodukorra artikli 124 lõike 1 tähenduses vastamiseks määratud tähtaja möödumisel, st 14. oktoobriks 2022, ja kinnitas kohtukantseleile mitteametlikult, et selles etapis ei kavatse ta menetluses osaleda, taotles komisjon Euroopa Kohtult kodukorra artikli 152 lõike 1 alusel oma nõuete rahuldamist tagaseljaotsusega.

45 Euroopa Kohus küsis 14. veebruaril 2023 komisjonilt, kas käesoleva kohtuasja erilist konteksti arvestades on ta valmis nõustuma sellega, et Ühendkuningriigile määratakse uus tähtaeg kostja vastuse esitamiseks, kusjuures Euroopa Kohus täpsustas, et ta kohaldab kodukorra artiklit 152 alles siis, kui Ühendkuningriik ei ole uue tähtaja lõpuks reageerinud.

46 Komisjon teatas 3. märtsi 2023. aasta kirjas Euroopa Kohtule, et juhtumi konkreetseid asjaolusid arvestades ei ole ta vastu sellele, et Ühendkuningriigile määratakse uus tähtaeg kostja vastuse esitamiseks, ning lisas, et see seisukoht ei tohiks mingil juhul kujutada endast pretsedenti teiste kohtuasjade jaoks.

47 Euroopa Kohus teatas seega 8. märtsi 2023. aasta kirjas Ühendkuningriigile, et kui ta soovib kasutada komisjoni nõusolekul pakutud võimalust esitada kostja vastus hoolimata sellest, et seda ei esitatud esialgse tähtaja jooksul, ei taotle see institutsioon Euroopa Kohtult tagaseljaotsuse tegemist vastavalt kodukorra artiklile 152. Seetõttu teatas Euroopa Kohus Ühendkuningriigile, et ta võib esitada kostja vastuse kahe kuu jooksul, mida kodukorra artikli 51 alusel pikendatakse seoses suurte vahemaadega kümne päeva võrra, ning palus samas Ühendkuningriigil juhul, kui ta otsustab seda võimalust mitte kasutada, teavitada teda sellest võimalikult kiiresti, millisel juhul lõpetatakse kirjalik menetlus uuesti ja tagaseljamenetlus kulgeb tavapärases korras.

48 Ühendkuningriik teatas 20. aprilli 2023. aasta kirjas Euroopa Kohtule, et ta kinnitab, et ei kavatse käesolevas kohtuasjas kostja vastust esitada, hoolimata talle antud uuest tähtajast.

49 Seega peab Euroopa Kohus tegema tagaseljaotsuse vastavalt Euroopa Liidu Kohtu põhikirja artiklile 41 ja kodukorra artiklile 152. Kuna hagi vastuvõetavuses ei ole kahtlust, peab Euroopa Kohus vastavalt kodukorra artikli 152 lõike 3 kohaselt kontrollima, kas komisjoni nõuded on põhjendatud.

Euroopa Kohtu pädevus

50 Kõigepealt tuleb märkida, et vastavalt väljaastumislepingu artikli 87 lõikele 1 on Euroopa Kohtul pädevus läbi vaadata hagisid, mille komisjon võib talle ELTL artikli 258 alusel esitada nelja aasta jooksul pärast üleminekuperioodi lõppu, mis vastavalt selle lepingu artikli 2 punktile e koostoimes lepingu artiklitega 126 ja 185 kestis 1. veebruarist kuni 31. detsembrini 2020 (edaspidi „üleminekuperiood“), kui komisjon leiab, et Ühendkuningriik on rikkunud aluslepingutest tulenevat kohustust enne üleminekuperioodi lõppu.

51 Järelikult, kuna käesolevas hagis Ühendkuningriigile ette heidetud liikmesriigi kohustuste rikkumine tuleneb – nagu nähtub käesoleva kohtuotsuse punktist 1 – vaidlusalusest kohtuotsusest, mis tehti 19. veebruaril 2020 üleminekuperioodi ajal, ja kuna komisjon esitas hagi 29. juulil 2022 ehk üleminekuperioodi lõpule järgneva nelja-aastase ajavahemiku vältel, siis on Euroopa Kohtul pädevus seda hagi lahendada.

Sisulised küsimused

52 Komisjon esitab oma hagi põhjendamiseks neli etteheidet, mille kohaselt on Ühendkuningriik rikkunud esiteks ELL artikli 4 lõiget 3, teiseks ELTL artikli 351 esimest lõiku, kolmandaks ELTL artikli 267 esimest ja kolmandat lõiku ning neljandaks ELTL artikli 108 lõiget 3 koostoimes väljaastumislepingu artikli 127 lõikega 1, ning kõik need rikkumised tulenevad selle institutsiooni sõnul vaidlusalusest kohtuotsusest.

53 Nende etteheidete analüüsimiseks tuleb kõigepealt märkida, et vastavalt väljaastumislepingu artikli 127 lõikele 6 tuleb Ühendkuningriiki pidada isegi siis, kui talle etteheidetav rikkumine on – nagu on märgitud käesoleva kohtuotsuse punktis 51 – tema liidust väljaastumisest hilisem, kuid samas üleminekuperioodi lõpust varasem, nende etteheidete analüüsimisel, mille komisjon oma hagi põhjendamiseks esitas, „liikmesriigiks“, mitte kolmandaks riigiks, kusjuures artikli 127 lõikes 1 on lisaks täpsustatud, et üleminekuperioodil oli liidu õigus Ühendkuningriigi suhtes kohaldatav.

54 Euroopa Kohtu väljakujunenud praktika kohaselt on liikmesriikide kohustus järgida EL toimimise lepingu sätteid siduv kõigile nende asutustele, kaasa arvatud kohtutele nende pädevuse piires. Seega võib liikmesriigi kohustuste rikkumise üldjuhul ELTL artikli 258 alusel tuvastada olenemata sellest, millise liikmesriigi organi tegevus või tegevusetus on rikkumise põhjustanud, isegi kui tegemist on põhiseaduse kohaselt sõltumatu institutsiooniga (28. jaanuari 2020. aasta kohtuotsus komisjon *vs.* Itaalia (hilinenud maksmise vastu võitlemise direktiiv), C-122/18, EU:C:2020:41, punkt 55 ja seal viidatud kohtupraktika).

55 Komisjoni esitatud etteheidete põhjendatust tuleb hinnata neid kaalutlusi arvestades, analüüsides esimesena teist etteheidet.

Teine etteheide, et rikutud on ELTL artikli 351 esimest lõiku koostoimes väljaastumislepingu artikli 127 lõikega 1

Hageja argumendid

56 Komisjon heidab Ühendkuningriigile ette, et viimane eiras ELTL artikli 351 esimest lõiku koostoimes väljaastumislepingu artikli 127 lõikega 1, kuna tõlgendades ja kohaldades vääralt väljendeid „ühe või mitme kolmanda riigi [õigused]“ ja „aluslepingute sätted […] mõjuta[vad]“, leidis Supreme Court of the United Kingdom (Ühendkuningriigi kõrgeim kohus) vaidlusaluses kohtuotsuses, et liidu õigus ei ole kohaldatav Ühendkuningriigi kohustuse suhtes täita vahekohtuotsust vastavalt ICSID konventsiooni artiklile 54.

57 Nimelt ei puuduta see kohustus esiteks ühe või mitme kolmanda riigi ühtegi õigust, kuna käesolev kohtuasi on seotud üksnes liikmesriikide ja nende kodanikega. Teiseks ei mõjuta liidu aluslepingud Ühendkuningriigil ICSID konventsiooni alusel lasuvaid kohustusi, kuna kõiki selle konventsiooni asjakohaseid sätteid võib tõlgendada nii, et tagatakse vastuolu puudumine asjakohaste liidu õigusnormidega.

Euroopa Kohtu hinnang

58 Väärib meeldetuletamist, et ELTL artikli 351 esimese lõigu kohaselt ei mõjuta aluslepingute sätted õigusi ja kohustusi, mis tulenevad enne nende liiduga ühinemise kuupäeva ühe või mitme liikmesriigi ja ühe või mitme kolmanda riigi vahel sõlmitud lepingutest.

59 Euroopa Kohtu väljakujunenud praktika kohaselt on ELTL artikli 351 esimese lõigu eesmärk täpsustada kooskõlas rahvusvahelise õiguse põhimõtetega, et liidu aluslepingute kohaldamine ei mõjuta asjaomase liikmesriigi kohustust austada kolmandate riikide õigusi, mis tulenevad varasemast rahvusvahelisest lepingust, ja täita oma vastavaid kohustusi (vt eelkõige 14. oktoobri 1980. aasta kohtuotsus Burgoa, 812/79, EU:C:1980:231, punkt 8, ja 9. veebruari 2012. aasta kohtuotsus Luksan, C-277/10, EU:C:2012:65, punkt 61). See säte on üldkohaldatav selles mõttes, et seda kohaldatakse kõikide rahvusvaheliste lepingute suhtes – olenemata nende esemest –, mis võivad mõjutada liidu aluslepinguid (vt selle kohta 2. augusti 1993. aasta kohtuotsus Levy, C-158/91, EU:C:1993:332, punkt 11).

60 ELTL artikli 351 esimese lõigu eesmärk on seega kaitsta kolmandate riikide õigusi (13. juuli 1966. aasta kohtuotsus Consten ja Grundig *vs.* komisjon, 56/64 ja 58/64, EU:C:1966:41, lk 500), võimaldades asjaomastel liikmesriikidel järgida kohustusi, mis neil varasema rahvusvahelise lepingu kohaselt lasuvad (vt selle kohta 21. detsembri 2011. aasta kohtuotsus Air Transport Association of America jt, C-366/10, EU:C:2011:864, punkt 61).

61 See säte ei luba seevastu liikmesriikidel tugineda sellistest lepingutest tulenevatele õigustele oma liidusisestes suhetes (vt selle kohta 2. juuli 1996. aasta kohtuotsus komisjon *vs.* Luksemburg, C-473/93, EU:C:1996:263, punkt 40, ja 7. juuli 2005. aasta kohtuotsus komisjon *vs.* Austria, C-147/03, EU:C:2005:427, punkt 58).

62 Sellest järeldub, et ELTL artikli 351 esimeses lõigus viitab mõiste „õigused ja kohustused“ „õiguste“ puhul kolmandate riikide õigustele ja „kohustuste“ puhul liikmesriikide kohustustele (27. veebruari 1962. aasta kohtuotsus komisjon *vs.* Itaalia, 10/61, EU:C:1962:2, lk 22, ja 2. augusti 1993. aasta kohtuotsus Levy, C-158/91, EU:C:1993:332, punkt 12).

63 Järelikult selleks, et teha kindlaks, kas mõni liidu õigusnorm võib varasema rahvusvahelise lepingu tõttu selle sätte alusel kohaldamata jääda, tuleb analüüsida, kas see leping paneb asjaomasele liikmesriigile kohustusi, mille täitmist võivad selle lepingu osaliseks olevad kolmandad riigid veel nõuda (vt eelkõige 2. augusti 1993. aasta kohtuotsus Levy, C-158/91, EU:C:1993:332, punkt 13, ja 15. septembri 2011. aasta kohtuotsus komisjon *vs.* Slovakkia, C-264/09, EU:C:2011:580, punkt 42).

64 Seega, kui mõni liidu õigusnorm võib varasema rahvusvahelise lepingu tõttu ELTL artikli 351 esimese lõigu alusel kohaldamata jääda, siis selleks peavad täidetud olema kaks tingimust: tegemist on lepinguga, mis on sõlmitud enne liidu aluslepingute jõustumist asjaomases liikmesriigis, ja asjaomasel kolmandal riigil on sellest tulenevad õigused, mille järgimist ta võib kõnealuselt liikmesriigilt nõuda (vt selle kohta 10. märtsi 1998. aasta kohtuotsus T. Port, C-364/95 ja C-365/95, EU:C:1998:95, punkt 61).

65 Seega ei saa liikmesriigid sellele sättele tugineda, kui käsitletaval juhul ei ole tegemist kolmandate riikide õigustega (vt selle kohta 22. septembri 1988. aasta kohtuotsus Deserbais, 286/86, EU:C:1988:434, punkt 18, ning 6. aprilli 1995. aasta kohtuotsus RTE ja ITP *vs.* komisjon, C-241/91 P ja C-242/91 P, EU:C:1995:98, punkt 84).

66 Nendest põhimõtetest lähtudes tuleb analüüsida, kas komisjoni teine etteheide, et Ühendkuningriik rikkus ELTL artikli 351 esimest lõiku, kuna Supreme Court of the United Kingdom (Ühendkuningriigi kõrgeim kohus) tõlgendas ja kohaldas seda sätet vaidlusaluses kohtuotsuses vääralt, on põhjendatud.

67 Sellega seoses väärib meeldetuletamist, et kõnealuses kohtuotsuses leidis nimetatud kohus sisuliselt, et ELTL artikli 351 esimene lõik on kohaldatav Ühendkuningriigil ICSID konventsiooni ja eelkõige selle artikli 54 alusel lasuvale kohustusele täita vahekohtuotsust, mistõttu ei saa liidu õigus – mis ei ole kohaldatav – ning eelkõige ELTL artiklid 107 ja 108, mida komisjon kohaldas selle otsuse suhtes peatamise ettekirjutuses, menetluse algatamise otsuses ja lõppotsuses, takistada liikmesriikide riigisisestel kohtutel seda otsust täita.

68 Selleks et hinnata, kas – nagu väidab komisjon – ELTL artikli 351 esimese lõigu selline tõlgendus ja kohaldamine on väärad, tuleb esiteks tõdeda, et on tõendatud, et ICSID konventsioon, mille osaline liit ei ole ja mis ei ole seega osa liidu õigusest, on mitmepoolne leping, mille

Ühendkuningriik sõlmis enne liiduga ühinemist nii liikmesriikide kui ka kolmandate riikidega, ning järelikult võib see rahvusvaheline leping kuuluda ELTL artikli 351 esimese lõigu kohaldamisalasse, mis on liidu õigusnorm, mille suhtes on Euroopa Kohtul ainupädevus anda lõplik tõlgendus (vt selle kohta 2. septembri 2021. aasta kohtuotsus Moldova Vabariik, C-741/19, EU:C:2021:655, punkt 45).

69 Nagu nähtub käesoleva kohtuotsuse punktides 59–65 meenutatud Euroopa Kohtu praktikast, ei piisa selle sätte kohaldamiseks siiski ainuüksi asjaolust, et liikmesriik on sõlminud kolmandate riikidega varasema rahvusvahelise lepingu, kuna sellistele rahvusvahelistele lepingutele saab liikmesriikidevahelistes suhetes tugineda üksnes siis, kui need kolmandad riigid saavad neist konkreetse juhtumi asjaoludel õigusi, mille järgimist nad võivad asjaomaselt liikmesriigilt nõuda.

70 Seega tuleb teiseks analüüsida, kas ICSID konventsioon paneb seoses vahekohtuotsuse täitmisega Ühendkuningriigile kohustusi, mis tal on kolmandate riikide ees ja millele neil on õigus Ühendkuningriigi suhtes tugineda ELTL artikli 351 esimese lõigu tähenduses.

71 Sellega seoses tuleb meenutada, et vahekohtuotsusega mõistis ICSID konventsiooni alusel moodustatud vahekohus Rootsi Kuningriigi ja Rumeenia vahel enne viimase liiduga ühinemist sõlmitud kahepoolses investeerimislepingus ette nähtud vahekohtuklausli alusel Rumeenialt välja kahjuhüvitise investoritele, kes on Rootsi kodanikud ja nende kontrollitavad äriühingud, et hüvitada kahju, mis neile väidetavalt tekkis seetõttu, et Rumeenia tunnistas kahepoolset investeerimislepingut väidetavalt rikkudes piirkondliku abikava enne Rumeenia liiduga ühinemist kehtetuks.

72 Euroopa Kohtu praktika kohaselt tuleb sellist kahepoolset lepingut alates Rumeenia liiduga ühinemisest käsitada lepinguna, mis puudutab kahte liikmesriiki (vt analoogia alusel 8. septembri 2009. aasta kohtuotsus Budějovický Budvar, C-478/07, EU:C:2009:521, punktid 97 ja 98).

73 Sellest järeldub, et käesolevas asjas oli investorite poolt selle vaidlusega Supreme Court of the United Kingdomi (Ühendkuningriigi kõrgeim kohus) poole pöördumise eesmärk panna liikmesriigile, st Ühendkuningriigile, kohustus täita ICSID konventsiooni alusel vahekohtu otsus, et tagada, et teine liikmesriik, käesoleval juhul Rumeenia, täidaks kohustusi, mis tal on tulenevalt kahepoolsest investeerimislepingust viimase liikmesriigi, nimelt Rootsi Kuningriigi ees.

74 Sellest nähtub, et vaidlus puudutas Ühendkuningriigi väidetavat kohustust järgida ICSID konventsiooni sätteid Rootsi Kuningriigi ja tema kodanike suhtes ning sellest tulenevalt viimaste väidetavat õigust nõuda Ühendkuningriigilt nende sätete järgimist.

75 Seevastu ei ole kolmandal riigil õigust nõuda Ühendkuningriigilt ICSID konventsiooni alusel vahekohtuotsuse täitmist. Kohtujuristi ettepaneku punktides 133–137 esitatud põhjustel ja nagu komisjon käesoleva etteheite põhjendamiseks väitis, on selle rahvusvahelise lepingu eesmärk vaatamata sellele, et see on mitmepoolne, reguleerida lepinguosaliste kahepoolseid suhteid analoogselt kahepoolse lepinguga (vt analoogia alusel 2. septembri 2021. aasta kohtuotsus Moldova Vabariik, C-741/19, EU:C:2021:655, punkt 64).

76 Sellega seoses tuleb täpsemalt märkida, et kuigi Supreme Court of the United Kingdom (Ühendkuningriigi kõrgeim kohus) järeldas vaidlusaluse kohtuotsuse punktides 104–108, et on olemas selline õigus, millele kolmandad riigid võivad Ühendkuningriigi suhtes tugineda, on siiski tõsi, nagu märkis ka kohtujurist oma ettepaneku punktides 147–149, et see riigisisene kohus piirdub peamiselt väitega, et ICSID konventsiooni sõlminud kolmandatel riikidel võib olla huvi,

et selline liikmesriik nagu Ühendkuningriik täidaks oma kohustusi teise liikmesriigi suhtes, täites vastavalt selle konventsiooni sätetele konventsiooni kohaldamisalasse kuuluva vahekohtuotsuse. Sellist puhtfaktilist huvi ei saa aga samastada ELTL artikli 351 esimese lõigu tähenduses „õigusega“, mis võiks anda alust selle sätte kohaldamiseks.

77 Seevastu tuleb tõdeda, et vaidlusaluses kohtuotsuses ei analüüsinud Supreme Court of the United Kingdom (Ühendkuningriigi kõrgeim kohus) põhiküsimust, mil määral võib kolmas riik eelkõige ICSID konventsiooni artikli 64 alusel lasta Ühendkuningriigi rahvusvahelisele vastutusele võtta selle tõttu, et viimane ei täida sellest konventsioonist tulenevaid kohustusi liikmesriikidevahelise vaidluse kohta tehtud vahekohtuotsuse täitmisel.

78 Tuleb aga rõhutada, et ELTL artikli 351 esimene lõik on õigusnorm, mis võib juhul, kui selle kohaldamise tingimused on täidetud, lubada erandeid liidu õiguse, sealhulgas esmase õiguse kohaldamisest (28. oktoobri 2022. aasta kohtuotsus Generalstaatsanwaltschaft München (väljaandmine ja *ne bis in idem*'i põhimõte), C-435/22 PPU, EU:C:2022:852, punkt 119 ja seal viidatud kohtupraktika).

79 See säte võib niisiis oluliselt mõjutada liidu õiguskorda, kuna see võimaldab – nagu rõhutas kohtujurist oma ettepaneku punktides 140 ja 175 – kalduda kõrvale liidu õiguse esimuse põhimõttest (vt selle kohta 28. märtsi 1995. aasta kohtuotsus Evans Medical ja Macfarlan Smith, C-324/93, EU:C:1995:84, punktid 26–28), mis on üks selle õiguse põhitunnustest (vt eelkõige 2. septembri 2021. aasta kohtuotsus Moldova Vabariik, C-741/19, EU:C:2021:655, punkt 43 ja seal viidatud kohtupraktika).

80 Selles kontekstis tuleb märkida, et kui järgida vaidlusalust kohtuotsust, võiks kõigil liikmesriikidel, kes on ICSID konventsiooni sõlminud enne liiduga ühinemist, nagu see on neist enamiku puhul, olla võimalik ELTL artikli 351 esimesele lõigule tuginedes viia liidu õigust puudutavaid vaidlusi liidu kohtusüsteemist välja, usaldades nende lahendamise selle konventsiooni alusel loodud vahekohtutele. Euroopa Kohtu praktikast, mida on kinnitatud 6. märtsi 2018. aasta kohtuotsuses Achmea (C-284/16, EU:C:2018:158), tuleneb aga, et EL lepingus ja EL toimimise lepingus ette nähtud õiguskaitsevahendite süsteem asendas liikmesriikidevahelised vahekohtumenetlused (25. jaanuari 2022. aasta kohtuotsus komisjon *vs.* European Food jt, C-638/19 P, EU:C:2022:50, punkt 145).

81 ELTL artikli 351 esimest lõiku tuleb seega Euroopa Kohtu väljakujunenud praktika kohaselt tõlgendada kitsalt, et liidu aluslepingutes ette nähtud üldnormid ei muutuks sisutühjaks (vt selle kohta 28. oktoobri 2022. aasta kohtuotsus Generalstaatsanwaltschaft München (väljaandmine ja *ne bis in idem*'i põhimõte), C-435/22 PPU, EU:C:2022:852, punkt 120).

82 Neil asjaoludel oli Supreme Court of the United Kingdom (Ühendkuningriigi kõrgeim kohus) igal juhul kohustatud enne, kui ta jõudis järeldusele, et liidu õigus ei ole tulenevalt ELTL artikli 351 esimesest lõigust kohaldatav Ühendkuningriigi kohustusele täita ICSID konventsiooni alusel vahekohtu otsus, põhjalikult analüüsima, kas selline kohustus – hoolimata asjaolust, et see puudutab vahekohtuotsust, millega on tuvastatud, et liikmesriik on rikkunud teise liikmesriigiga sõlmitud kahepoolset lepingut – toob kaasa ka õigusi, millele kolmandad riigid võivad nende suhtes tugineda.

83 Selline põhjalik analüüs, milles oleks arvesse võetud põhimõtet, mille kohaselt tuleb liidu õiguse esimusest tehtavat mis tahes erandit tõlgendada kitsalt, puudub aga vaidlusaluses kohtuotsuses, mis ei saa seega seada kahtluse alla käesoleva kohtuotsuse punktidest 73–75 tulenevaid kaalutlusi.

84 Seega tuleb asuda seisukohale, ilma et oleks isegi vaja analüüsida komisjoni argumente ELTL artikli 351 esimeses lõigus sisalduva väljendi „aluslepingute sätted ei mõjuta“ ulatuse kohta, et Supreme Court of the United Kingdom (Ühendkuningriigi kõrgeim kohus) tõlgendas ja kohaldas vaidlusaluses kohtuotsuses seda sätet vääralt, omistades sellele laia ulatuse ja pidades seda kohaldatavaks Ühendkuningriigil ICSID konventsiooni alusel lasuva kohustuse suhtes vahekohtu otsust täita, mistõttu liidu õigus, mis ei ole kohaldatav, ei saanud täitmist takistada.

85 Ei saa aga lubada, et liikmesriigi kohus, seda enam kohus, kelle otsuste peale ei saa riigisisese õiguse kohaselt edasi kaevata, nagu käesoleval juhul Supreme Court of the United Kingdom (Ühendkuningriigi kõrgeim kohus), võiks anda liidu õigusele väära tõlgenduse, mille eesmärk ja tagajärg on tahtlikult välistada kogu liidu õiguse kohaldamine.

86 Nimelt võib selline tõlgendus, mis – nagu nähtub juba käesoleva kohtuotsuse punktidest 78 ja 79 – viib selleni, et jäetakse kohaldamata liidu õiguse esimuse põhimõte, mis on üks selle õiguse põhitunnustest, seada kahtluse alla liidu õiguse järjepidevuse, täieliku õigusmõju ja autonoomia ning lõpuks ka aluslepingutega kehtestatud õiguse ainuomase olemuse (vt selle kohta 2. septembri 2021. aasta kohtuotsus Moldova Vabariik, C-741/19, EU:C:2021:655, punkt 46 ja seal viidatud kohtupraktika).

87 Sellest ilmneb niisiis, et Supreme Court of the United Kingdom (Ühendkuningriigi kõrgeim kohus) rikkus vaidlusaluse kohtuotsusega tõsiselt liidu õiguskorda.

88 Järelikult tuleb nõustuda teise etteheitega, et rikutud on ELTL artikli 351 esimest lõiku koostoimes väljaastumislepingu artikli 127 lõikega 1.

Esimene etteheide, et rikutud on ELL artikli 4 lõiget 3 koostoimes väljaastumislepingu artikli 127 lõikega 1

Hageja argumendid

89 Esimeses etteheites väidab komisjon, et Ühendkuningriik on rikkunud ELL artikli 4 lõiget 3 koostoimes väljaastumislepingu artikli 127 lõikega 1, kuna Supreme Court of the United Kingdom (Ühendkuningriigi kõrgeim kohus) võttis vaidlusaluses kohtuotsuses seisukoha ELTL artikli 351 esimese lõigu tõlgendamise ja selle sätte kohaldamise kohta vahekohtuotsuse täitmisele, samas kui seda tõlgendust puudutav küsimus oli lahendatud komisjoni otsusega ja seda käsitlev menetlus oli liidu kohtutes pooleli.

90 Kui liikmesriigi kohtu poole pöördutakse asjas, mida komisjon on juba uurinud või mille suhtes on algatatud kohtumenetlus liidu kohtutes, kohustab lojaalse koostöö kohustus liikmesriigi kohut menetluse peatama, välja arvatud juhul, kui puudub igasugune oht, et tema tulevane kohtuotsus on vastuolus komisjoni tulevase akti või liidu kohtute tulevase kohtuotsusega.

91 Ent seoses täitemenetlusega, mille algatasid käesoleval juhul investorid Ühendkuningriigis, esitati Supreme Court of the United Kingdomile (Ühendkuningriigi kõrgeim kohus) kaebus, mis tingis vajaduse tõlgendada sama liidu õigusnormi sama meetme puhul, mille kohta komisjon oli juba otsuse teinud ja mida puudutav kohtuasi oli esitatud liidu kohtutele lahendamiseks.

92 Kuigi Supreme Court of the United Kingdom (Ühendkuningriigi kõrgeim kohus) möönis kõigepealt, et lojaalse koostöö kohustus on Üldkohtu otsuse peale esitatud apellatsioonkaebust arvestades jätkuvalt kohaldatav kuni liidu kohtute lõpliku otsuse tegemiseni, järeldas ta lõpuks, et see kohustus ei ole käesoleval juhul kohaldatav, tuginedes ekslikele põhjendustele ja tekitades seega ohu, et tema kohtuotsus on vastuolus komisjoni ja/või Euroopa Kohtu otsusega samas küsimuses.

Euroopa Kohtu hinnang

93 Väärib meeldetuletamist, et ELL artikli 4 lõike 3 teise ja kolmanda lõigu kohaselt võtavad liikmesriigid ühelt poolt kõik asjakohased üld- või erimeetmed, et tagada aluslepingutest või liidu institutsioonide õigusaktidest tulenevate kohustuste täitmine, ning teiselt poolt aitavad kaasa liidu ülesannete täitmisele ja hoiduvad kõigist meetmetest, mis võiksid ohustada liidu eesmärkide saavutamist.

94 Euroopa Kohtu praktika kohaselt tuleneb selles sättes ette nähtud lojaalse koostöö põhimõttest, et liikmesriigid ja eelkõige liikmesriikide kohtud on kohustatud võtma kõik vajalikud meetmed, et tagada liidu õiguse toime ja tõhusus (vt eelkõige 8. märtsi 2022. aasta kohtuotsus komisjon *vs.* Ühendkuningriik (võitlus alahindamises seisneva pettuse vastu), C-213/19, EU:C:2022:167, punkt 584).

95 Täpsemalt põhineb ELTL artiklites 107 ja 108 ette nähtud riigiabi käsitlevate liidu õigusnormide kohaldamine ühelt poolt liikmesriigi kohtute ning teiselt poolt komisjoni ja liidu kohtute vahelisel lojaalse koostöö kohustusel, mille raames igaüks tegutseb vastavalt rollile, mis talle on aluslepinguga antud (4. märtsi 2020. aasta kohtuotsus Buonotourist *vs.* komisjon, C-586/18 P, EU:C:2020:152, punkt 89).

96 Sellega seoses tuleneb väljakujunenud kohtupraktikast, et riigiabi valdkonnas võidakse liikmesriikide kohtutele lahendamiseks esitada vaidlusi, milles nad peavad tõlgendama ja kohaldama ELTL artikli 107 lõikes 1 sätestatud mõistet „abi“, eelkõige selleks, et teha kindlaks, kas riiklik meede on kehtestatud ELTL artikli 108 lõiget 3 rikkudes. Seevastu puudub liikmesriikide kohtutel pädevus otsustada riigiabi kokkusobivuse üle siseturuga. Abimeetmete või abikava siseturuga kokkusobivuse hindamise ainupädevus on nimelt komisjonil, kelle üle teostab kontrolli liidu kohus (4. märtsi 2020. aasta kohtuotsus Buonotourist *vs.* komisjon, C-586/18 P, EU:C:2020:152, punkt 90 ja seal viidatud kohtupraktika).

97 Nende sätete kohaldamise aluseks oleva koostöö raames peavad riigisisesed kohtud võtma kõik vajalikud üld- või erimeetmed, et tagada nende kohustuste täitmine, mis tulenevad liidu õigusest, ja hoiduma võtmast meetmeid, mis võivad ohustada aluslepingu eesmärkide saavutamist, nagu see tuleneb ELL artikli 4 lõikest 3 (12. jaanuari 2023. aasta kohtuotsus DOBELES HES, C-702/20 ja C-17/21, EU:C:2023:1, punkt 77). Konkreetselt peavad nad hoiduma selliste otsuste tegemisest, mis lähevad vastuollu komisjoni otsusega, isegi kui see otsus on ajutist laadi (21. novembri 2013. aasta kohtuotsus Deutsche Lufthansa, C-284/12, EU:C:2013:755, punkt 41).

98 Seetõttu, kui liikmesriigi kohtus pooleli oleva vaidluse lahendus sõltub komisjoni otsuse kehtivusest, tuleneb lojaalse koostöö kohustusest, et liikmesriigi kohus peab komisjoni otsusega vastuollu mineva lahendi tegemise vältimiseks peatama menetluse, kuni liidu kohtud teevad tühistamishagi suhtes lõpliku lahendi, välja arvatud juhul, kui liikmesriigi kohus leiab, et

konkreetse juhtumi asjaoludel on põhjendatud esitada Euroopa Kohtule eelotsuse küsimus komisjoni otsuse kehtivuse kohta (25. juuli 2018. aasta kohtuotsus Georgsmarienhütte jt, C-135/16, EU:C:2018:582, punkt 24 ja seal viidatud kohtupraktika).

99 Selles kontekstis tuleb ka rõhutada, et üldjuhul eeldatakse liidu institutsioonide aktide õiguspärasust seni, kuni neid ei ole tühistatud ega kehtetuks tunnistatud (vt eelkõige 2. aprilli 2020. aasta kohtuotsus komisjon *vs.* Poola, Ungari ja Tšehhi Vabariik (ajutine mehhanism rahvusvahelise kaitse taotlejate ümberpaigutamiseks), C-715/17, C-718/17 ja C-719/17, EU:C:2020:257, punkt 139).

100 Käesolevas asjas väärib meeldetuletamist, et lõppotsuses, mis võeti vastu ELTL artikli 108 lõikes 2 ette nähtud menetluses pärast peatamise ettekirjutust ja menetluse algatamise otsust, leidis komisjon, et vahekohtuotsusega välja mõistetud kahjuhüvitise maksmine kujutab endast ELTL artikli 107 lõike 1 tähenduses riigiabi, mis on siseturuga kokkusobimatu.

101 Sellega seoses leidis komisjon nii menetluse algatamise otsuse põhjendustes 51–54 kui ka lõppotsuse põhjendustes 126–129 – nagu nähtub käesoleva kohtuotsuse punktist 21 –, et ELTL artikli 351 esimene lõik ei takista ELTL artiklite 107 ja 108 kohaldamist vahekohtuotsuse täitmisele. Täpsemalt asus komisjon seisukohale, et riigiabi käsitlevate EL toimimise lepingu sätete kohaldamine vahekohtuotsusega välja mõistetud kahjuhüvitisele ei saa mõjutada ELTL artikli 351 esimeses lõigus ette nähtud õigusi ja kohustusi, kuna esiteks on kahepoolne investeerimisleping kahe liikmesriigi vahel sõlmitud leping ja teiseks ei ole ükski kolmas riik, kes on ICSID konventsioonile alla kirjutanud ja selle ratifitseerinud, kõnealuse menetluse esemeks oleva kahepoolse investeerimislepingu osaline.

102 Põhjendamaks oma hagi, mille investorid esitasid Üldkohtule ELTL artikli 263 alusel lõppotsuse tühistamise nõudes, märkisid nad oma esimestes väidetes kohtuasjades T-624/15 ja T-694/15 ning kolmandas väites kohtuasjas T-704/15, et komisjoni selline arutluskäik on ekslik. Üldkohtu otsusega tühistati see otsus siiski muul põhjusel, nimelt seetõttu, et komisjonil puudus ELTL artikli 108 alusel ajaline pädevus, ilma et nende väidete suhtes oleks seisukohta võetud.

103 Selles kontekstis esitasidki investorid Supreme Court of the United Kingdomile (Ühendkuningriigi kõrgeim kohus) taotluse Ühendkuningriigis Rumeenia suhtes vahekohtuotsuse täitmiseks ja seega selle vahekohtuotsusega välja mõistetud kahjuhüvitise väljamõistmiseks, väites oma taotluse põhjendamiseks, et ei liidu institutsioonides ELTL artiklite 107 ja 108 alusel pooleli olevad menetlused ega ELTL artikli 351 esimene lõik ei takista selle täitmist.

104 Sellest tuleneb, et nagu märkis kohtujurist oma ettepaneku punktis 79, puudutasid liidu institutsioonides ja Supreme Court of the United Kingdomis (Ühendkuningriigi kõrgeim kohus) pooleli olevad menetlused sama küsimust, see tähendab sisuliselt vahekohtuotsuse täitmist liidus, käsitlesid samade sätete, eelkõige ELTL artiklite 107 ja 108 ning ELTL artikli 351 esimese lõigu tõlgendamist ning puudutasid nende otsuste kehtivust või tõhusust, mille komisjon võttis ELTL artiklite 107 ja 108 alusel vastu sellise täitmise takistamiseks.

105 Nii märgib Supreme Court of the United Kingdom (Ühendkuningriigi kõrgeim kohus) ise vaidlusaluse kohtuotsuse punktis 51, et Üldkohtu otsus „ei mõjuta komisjoni pooleli olevat uurimist, mis käsitleb riigiabi“, mistõttu „kehtivad menetluse algatamise otsuse tagajärjed“, ning et ta „ei saa olla kindel“, et Üldkohtu otsus välistab võimaluse, et komisjon „kujundab käesolevas asjas oma uurimise ümber, et vältida vigu, mille tõttu lõppotsus tühistati“.

106 Neil asjaoludel rõhutab Supreme Court of the United Kingdom (Ühendkuningriigi kõrgeim kohus) vaidlusaluse kohtuotsuse punktis 56, nagu on juba märgitud käesoleva kohtuotsuse punktis 32, et ta on „mures ohu pärast, et samade poolte suhtes tehakse sama esemega vastuolulisi otsuseid“, kuna „tal ei ole võimalik järeldada, et puudub igasugune vastuolu oht“ ja et juhul, kui see oht realiseeruks, tooks see kaasa „liidu õiguse kohaldamise olulise takistamise“, mistõttu „Euroopa Kohtu menetluses oleva apellatsioonkaebuse tegelik eduvõimalus on iseenesest piisav, et tekiks lojaalse koostöö kohustus“.

107 Seega näib, et Supreme Court of the United Kingdom (Ühendkuningriigi kõrgeim kohus) oli täiesti teadlik asjaolust, et kui ta peaks lubama vahekohtuotsuse täitmist Ühendkuningriigis, läheks selline otsus vastuollu nii haldusmenetlusega, mis on algatatud komisjonis ELTL artiklite 107 ja 108 alusel, kui ka kohtumenetlusega, mis on algatatud liidu kohtutes ELTL artikli 263 alusel.

108 Ajal, mil Supreme Court of the United Kingdom (Ühendkuningriigi kõrgeim kohus) tegi vaidlusaluse kohtuotsuse, oli Üldkohus lõppotsuse tühistanud.

109 Selline tühistamine ei mõjuta siiski kuidagi lojaalse koostöö kohustust, mis Supreme Court of the United Kingdomil (Ühendkuningriigi kõrgeim kohus) oli tulenevalt ELL artikli 4 lõikest 3 koostoimes väljaastumislepingu artikli 127 lõikega 1.

110 Esiteks, nagu komisjon õigesti märgib, ei seadnud lõppotsuse tühistamine kahtluse alla ei peatamise ettekirjutust ega menetluse algatamise otsust. Euroopa Kohtu praktika kohaselt ei mõjuta liidu akti tühistamine tingimata ettevalmistavaid akte, sest tühistatud akti asendamise menetlust võib üldjuhul jätkata täpselt sealt, kus tekkis õigusvastasus (21. septembri 2017. aasta kohtuotsus Riva Fire *vs.* komisjon, C-89/15 P, EU:C:2017:713, punkt 34 ja seal viidatud kohtupraktika).

111 Käesoleval juhul aga, kuigi Üldkohtu otsusega küll tühistati lõppotsus põhjusel, et komisjonil puudus ELTL artikli 108 alusel ajaline pädevus, märkis ta selle kohtuotsuse punktis 108 – nagu on juba viidatud käesoleva kohtuotsuse punktis 25 –, et komisjon ei teinud tagasinõutavate kahjuhüvitise summade puhul vahet Rumeenia liiduga ühinemisele eelnenud ajavahemikuga seotud summadel ja ühinemisele järgnenud ajavahemikuga seotud summadel.

112 Sellest tuleneb, et Üldkohtu otsus ei takistanud komisjonil – nagu Supreme Court of the United Kingdom (Ühendkuningriigi kõrgeim kohus) ise vaidlusaluse kohtuotsuse punktis 51 märkis, nagu on juba mainitud käesoleva kohtuotsuse punktis 105 – jätkata ELTL artikli 108 lõikes 2 ette nähtud ametlikku uurimismenetlust, piirdudes selle kahjuhüvitise käsitlemisega, mis on seotud ühinemisele järgnenud ajavahemikuga.

113 Seda silmas pidades tekitas menetluse algatamise otsus, mis välistas ELTL artikli 351 esimese lõigu asjakohasuse, jätkuvalt tagajärgi, mida Supreme Court of the United Kingdom (Ühendkuningriigi kõrgeim kohus) ka nimetatud punktis 51 möönis.

114 Teiseks, kuna komisjon oli enne vaidlusaluse kohtuotsuse tegemist esitanud Üldkohtu otsuse peale apellatsioonkaebuse ja kuigi apellatsioonkaebusel ei ole ELTL artikli 278 kohaselt peatavat toimet, ei olnud liidu kohus veel teinud lõplikku otsust lõppotsuse kehtivuse kohta ajal, mil Supreme Court of the United Kingdom (Ühendkuningriigi kõrgeim kohus) tegi vaidlusaluse kohtuotsuse.

115 Nimelt ei saa välistada, et Euroopa Kohus omakorda tühistab Üldkohtu otsuse ja saadab asja Üldkohtule tagasi muude lõppotsuse tühistamist puudutavate väidete, sh ELTL artikli 351 esimese lõigu rikkumise kohta esitatud väidete läbivaatamiseks. Selline ongi olukord, mis tekkis 25. jaanuari 2022. aasta kohtuotsuse komisjon *vs.* European Food jt (C-638/19 P, EU:C:2022:50) tulemusel, mis tehti pärast vaidlusalust kohtuotsust ja põhjendatud arvamust.

116 Eespool toodust tuleneb seega, et kuupäeval, mil Supreme Court of the United Kingdom (Ühendkuningriigi kõrgeim kohus) tegi vaidlusaluse kohtuotsuse, tegi komisjon küsimuse kohta, kas ELTL artikli 351 esimene lõik mõjutab liidu õiguse, täpsemalt ELTL artiklite 107 ja 108 kohaldamist vahekohtuotsuse täitmisele, esialgse analüüsi menetluse algatamise otsuses, milles – nagu on märgitud käesoleva kohtuotsuse punktis 101 – komisjon välistas ELTL artikli 351 esimese lõigu kohaldamise ja liidu kohus võis seda veel hinnata lõppotsuse tühistamise nõude suhtes ELTL artikli 263 alusel toimuvas kohtumenetluses.

117 Neil asjaoludel tuleb tõdeda, et ajal, mil Supreme Court of the United Kingdom (Ühendkuningriigi kõrgeim kohus) tegi vaidlusaluse kohtuotsuse, esines vastuoluliste otsuste oht, mis pealegi realiseerus, kuna selles kohtuotsuses järeldati, et tuleb kohaldada ELTL artikli 351 esimest lõiku ja esineb kohustus ICSID konventsiooni alusel vahekohtuotsus täita, samas kui menetluse algatamise otsuses oli jõutud täpselt vastupidisele järeldusele samamoodi nagu lõppotsuses, mille õiguspärasuse suhtes oli selle kohtuotsuse tegemise kuupäevaks esitatud apellatsioonkaebus.

118 Seda järeldust ei sea kahtluse alla ükski põhjendus – nagu need, mida on mainitud käesoleva kohtuotsuse punktis 35 –, mille Supreme Court of the United Kingdom (Ühendkuningriigi kõrgeim kohus) esitas selleks, et välistada lojaalse koostöö kohustuse kohaldamine kõnealuses asjas.

119 Mis puudutab esiteks põhjendust, et ELTL artikli 351 esimese lõigu kohaldamisega seotud küsimused sellistest varasematest lepingutest tulenevate kohustuste olemasolu ja ulatuse kohta, mille osaline liit ei ole, ei ole reserveeritud liidu kohtutele või jäävad isegi väljapoole nende pädevust, siis tuleb kõigepealt täpsustada, et lojaalse koostöö kohustus, mis on liikmesriikide kohtutel ELL artikli 4 lõike 3 alusel, ei põhine sugugi eeldusel, et teatud küsimused kuuluvad liidu kohtute või liikmesriikide kohtute ainupädevusse, vaid eeldab hoopis, et üks ja sama küsimus võib kuuluda neist igaühe konkureerivasse pädevusse, mistõttu esineb vastuoluliste otsuste oht.

120 Küsimus, mis oli käesoleval juhul esitatud korraga ühelt poolt Supreme Court of the United Kingdomile (Ühendkuningriigi kõrgeim kohus) ning teiselt poolt komisjonile ja liidu kohtutele, puudutas aga ulatust, mis on ELTL artikli 351 esimesel lõigul, st liidu õigusnormil, mille lõplik tõlgendamine kuulub – nagu juba käesoleva kohtuotsuse punktis 68 märgitud – Euroopa Kohtu ainupädevusse, kusjuures ELTL artikli 267 alusel Euroopa Kohtu tehtud kohtuotsus on liikmesriikide kohtutele nende menetluses oleva vaidluse lahendamisel siduv (vt selle kohta eelkõige 5. juuli 2016. aasta kohtuotsus Ognyanov, C-614/14, EU:C:2016:514, punkt 33).

121 Täpsemalt tuleb sellega seoses rõhutada, et ELTL artikli 351 esimene lõik ei sisalda ühtegi viidet liikmesriikide õigusele ega rahvusvahelisele õigusele, mistõttu tuleb selles sättes sisalduvaid väljendeid pidada liidu õiguse autonoomseteks mõisteteks, mida tuleb liidu territooriumil tõlgendada ühetaoliselt (vt selle kohta 22. juuni 2021. aasta kohtuotsus Venezuela *vs.* nõukogu (kolmanda riigi mõjutatus), C-872/19 P, EU:C:2021:507, punkt 42 ja seal viidatud kohtupraktika).

122 Sellest järeldub, et liidu kohtutel on pädevus kindlaks teha, kas varasem rahvusvaheline leping, mille liikmesriigid on sõlminud kolmandate riikidega, nagu ICSID konventsioon, paneb asjaomasele liikmesriigile, käesoleval juhul Ühendkuningriigile, kohustusi, mille järgimist on kolmandal riigil õigus nõuda, ning kas liidu aluslepingud mõjutavad neid õigusi ja kohustusi ELTL artikli 351 esimese lõigu tähenduses.

123 Nagu Supreme Court of the United Kingdom (Ühendkuningriigi kõrgeim kohus) tunnistab vaidlusaluse kohtuotsuse punktis 99, on see nii ELTL artikli 263 alusel esitatud tühistamishagi või ELTL artikli 258 alusel esitatud liikmesriigi kohustuste rikkumise hagi korral. Vältimaks tõhusa kohtuliku kaitse põhimõtte rikkumist, peab liidu kohus selleks, et otsustada sellise argumendi põhjendatuse üle, mille kohaselt olenevalt juhtumist on liidu institutsioon või liikmesriik rikkunud ELTL artikli 351 esimest lõiku seoses varasema rahvusvahelise lepinguga, tingimata analüüsima selle konventsiooni ulatust, et lahendada talle esitatud hagi (vt selle kohta 6. aprilli 1995. aasta kohtuotsus RTE ja ITP *vs.* komisjon, C-241/91 P ja C-242/91 P, EU:C:1995:98, punkt 84, ning 15. septembri 2011. aasta kohtuotsus komisjon *vs.* Slovakkia, C-264/09, EU:C:2011:580, punktid 40 ja 42).

124 Vastupidi sellele, mida väidab Supreme Court of the United Kingdom (Ühendkuningriigi kõrgeim kohus) vaidlusaluse kohtuotsuse punktis 99, kehtib sama ka juhul, kui Euroopa Kohtu poole on pöördutud ELTL artikli 267 alusel toimuva eelotsusemenetluse raames.

125 Vastab tõele, et sellises kontekstis on Euroopa Kohus leidnud, et liikmesriigi kohtu ülesanne on kontrollida, millised on kohustused, mis tulenevad asjaomasele liikmesriigile varasemast rahvusvahelisest lepingust, ja need piiritleda, et teha kindlaks, mil määral takistavad need kohustused liidu õiguse kohaldamist (vt eelkõige 2. augusti 1993. aasta kohtuotsus Levy, C-158/91, EU:C:1993:332, punkt 21, ja 14. jaanuari 1997. aasta kohtuotsus Centro-Com, C-124/95, EU:C:1997:8, punkt 58).

126 Seda kohtupraktikat, mis peegeldab eelotsusemenetluses põhimõtteliselt Euroopa Kohtule ja liikmesriikide kohtutele antud erinevaid rolle, ei saa siiski mõista nii, et Euroopa Kohtul puudub seetõttu igasugune pädevus analüüsida ELTL artikli 267 alusel sellise rahvusvahelise konventsiooni nagu ICSID konventsiooni sätete ulatust, et teha kindlaks, kas see võib kuuluda ELTL artikli 351 esimese lõigu kohaldamisalasse.

127 Seda enam on see nii juhul, kui – nagu käesoleva kohtuasja asjaoludel – viimati nimetatud sätte kohaldamine niisuguse rahvusvahelise lepingu suhtes võib avaldada otsustavat mõju sellise paralleelse hagi tulemusele, mis on esitatud liidu kohtutele ELTL artikli 263 alusel ja milles palutakse tühistada komisjoni otsus – nagu lõppotsus –, milles on sarnaselt menetluse algatamise otsusega järeldatud, et ELTL artikli 351 esimene lõik ei ole kohaldatav Ühendkuningriigi kohustuse suhtes täita vahekohtuotsus ICSID konventsiooni alusel.

128 Nimelt, kuna liidu kohus peab tühistamishagi raames tegema otsuse liidu õigusakti kehtivuse kohta, on liikmesriigi kohtute ja liidu kohtu ülesannete jaotusega kooskõlas see, kui üksnes Euroopa Kohtul on pädevus tõlgendada asjakohast varasemat rahvusvahelist konventsiooni, et teha kindlaks, kas ELTL artikli 351 esimene lõik takistab liidu õiguse kohaldamist selle aktiga või mitte, kuna väljakujunenud kohtupraktika kohaselt on Euroopa Kohtul ainupädevus tuvastada liidu õigusakti kehtetus (22. veebruari 2022. aasta kohtuotsus RS (konstitutsioonikohtu otsuste toime), C-430/21, EU:C:2022:99, punkt 71 ja seal viidatud kohtupraktika).

129 Teiseks, mis puudutab põhjendust, et käesolevas asjas riigisisestes kohtutes ja liidu kohtutes tõstatatud küsimused ei ühti seoses ICSID konventsiooni kõnealuste sätete ja asjaomaste liikmesriikidega, siis tuleb tõdeda, et ühelt poolt nii komisjoni poolt ELTL artiklite 107 ja 108 alusel läbi viidud menetlus ja liidu kohtutes algatatud menetlus kui ka teiselt poolt Ühendkuningriigi kohtutes toimunud menetlus puudutasid teise liikmesriigi suhtes tehtud vahekohtuotsuse täitmist liikmesriigi poolt selle konventsiooni alusel ning tekitasid sama küsimuse, mil määral võis ELTL artikli 351 esimene lõik niisuguses kontekstis välistada liidu õiguse kohaldamise, kuna kõik need liikmesriigid sõlmisid selle konventsiooni enne liiduga ühinemist.

130 Selles suhtes ei ole tähtsust asjaolul, et riigisisestes kohtutes ja liidu institutsioonides tugineti ICSID konventsiooni erinevatele sätetele, nimelt artiklile 53 või artiklile 54, ega sellel, kas asjasse puutub erinev liikmesriik, st olenevalt olukorrast Ühendkuningriik või Rumeenia, kes on ICSID konventsiooni osalisriigid, kuna need menetlused võisid jõuda vastuoluliste otsusteni.

131 Igal juhul on vaidlusaluses kohtuotsuses ekslikult leitud, et ICSID konventsiooni artiklile 54 ei ole liidu kohtutes viidatud. Lõppotsuse põhjendustest 31 ja 32 nähtub nimelt, et investorid taotlesid vahekohtuotsuse sundtäitmist Rumeenias selle artikli alusel, mistõttu on Üldkohtus tuginetud mitte ainult selle konventsiooni artiklile 53, vaid ka artiklile 54, mida pealegi märgib Supreme Court of the United Kingdom (Ühendkuningriigi kõrgeim kohus) ise vaidlusaluse kohtuotsuse punktis 113.

132 Kolmandaks, mis puudutab põhjendust, et tõenäosus, et liidu kohus teeb otsuse ELTL artikli 351 esimese lõigu kohaldamise kohta seoses vahekohtuotsusega ICSID konventsioonist tulenevatele kohustustele, mis on ühinemisest varasemad, on väga väike, siis piisab, kui märkida, et juhul kui komisjoni poolt Üldkohtu otsuse peale esitatud apellatsioonkaebus rahuldatakse, võib Euroopa Kohus Euroopa Kohtu põhikirja artikli 61 esimese lõigu alusel kas teha ise asja suhtes lõpliku otsuse või suunata asja tagasi Üldkohtusse otsuse tegemiseks, mis mõlemal juhul tähendab, et liidu kohtud peavad analüüsima esimeses kohtuastmes esitatud väiteid ELTL artikli 351 esimese lõigu rikkumise kohta. Kuna käesoleval juhul tühistas Euroopa Kohus Üldkohtu otsuse ja saatis kohtuasja tagasi Üldkohtusse, on nende väidete arutamine Üldkohtus pooleli.

133 Seevastu juhul, kui apellatsioonkaebus oleks jäetud rahuldamata, oleks komisjon pidanud uuesti alustama menetlust seoses ELTL artiklite 107 ja 108 kohaldamisega vahekohtuotsuses kindlaks määratud kahjuhüvitise maksmisele ning selles kontekstis uuesti hindama ELTL artikli 351 esimese lõigu ja seega ICSID konventsiooni mõju sellele menetlusele, ilma et see piiraks hilisemat hagi esitamist liidu kohtule ELTL artikli 263 alusel.

134 Sellest tuleneb niisiis, et olenemata tulemusest, milleni jõudis kassatsioonkaebus, mille komisjon Üldkohtu otsuse peale esitas, ei saanud kuupäeval, mil Supreme Court of the United Kingdom (Ühendkuningriigi kõrgeim kohus) tegi vaidlusaluse kohtuotsuse, asuda seisukohale, et tõenäosus, et liidu kohus analüüsib küsimust ELTL artikli 351 esimese lõigu kohaldamise kohta vahekohtuotsuse täitmisele ICSID konventsiooni alusel, oli väike.

135 Järelikult tuleb nõustuda esimese etteheitega, et rikutud on ELL artikli 4 lõiget 3 koostoimes väljaastumislepingu artikli 127 lõikega 1.

Kolmas etteheide, et rikutud on ELTL artikli 267 esimest ja kolmandat lõiku koostoimes väljaastumislepingu artikli 127 lõikega 1

Hageja argumendid

136 Komisjon heidab Ühendkuningriigile ette, et viimane on rikkunud ELTL artikli 267 esimest ja kolmandat lõiku koostoimes väljaastumislepingu artikli 127 lõikega 1, kuna Supreme Court of the United Kingdom (Ühendkuningriigi kõrgeim kohus) tegi vaidlusaluse kohtuotsuse, ilma et ta oleks enne esitanud Euroopa Kohtule eelotsuse küsimust esiteks peatamise ettekirjutuse ja menetluse algatamise otsuse kehtivuse kohta ning teiseks ELTL artikli 351 esimese lõigu – mis ei ole selge akt ega *acte éclairé* – tõlgendamise kohta.

137 Mis puudutab esiteks kehtivuse hindamiseks eelotsusetaotluse esitamata jätmist, siis väidab komisjon, et vaidlusalune kohtuotsus muutis nii peatamise ettekirjutuse kui ka menetluse algatamise otsuse tulemusetuks. Kuna Supreme Court of the United Kingdom (Ühendkuningriigi kõrgeim kohus) keeldus täitmast neid otsuseid, mis ELTL artikli 108 lõike 3 viimase lause kohaselt nõudsid kõnealuse abi maksmise peatamist, siis toimis ta nii, nagu oleksid need otsused olnud kehtetud. Üksnes Euroopa Kohtul on pädevus liidu õigusaktide kehtetust tuvastada.

138 Mis puudutab teiseks tõlgendamise kohta eelotsusetaotluse esitamata jätmist, siis väidab komisjon, et Supreme Court of the United Kingdomile (Ühendkuningriigi kõrgeim kohus) kui viimase astme riigisisesele kohtule esitati kaks küsimust, mille tõttu oleks viimane pidanud asuma seisukohale, et ta oli kohustatud pöörduma Euroopa Kohtu poole, nimelt esiteks küsimus ELTL artikli 351 esimese lõigu tõlgendamise kohta seoses kohustustega, mis on ette nähtud mitmepoolsetes lepingutes, mille osalised on nii liikmesriigid kui ka kolmandad riigid, ning teiseks küsimus liikmesriikide kohtute ja liidu kohtute pädevuse kohta seda sätet tõlgendada.

Euroopa Kohtu hinnang

139 Kõigepealt tuleb märkida, et väljaastumislepingu artikli 86 kohaselt jäi Euroopa Kohtule pädevus lahendada eelotsusetaotlusi, mille on Ühendkuningriigi kohtud esitanud enne üleminekuperioodi lõppu. Nagu on juba märgitud käesoleva kohtuotsuse punktis 51, tehti vaidlusalune kohtuotsus sel perioodil.

140 Väärib meeldetuletamist, et ELTL artikli 267 kolmandas lõigus on ette nähtud, et kui tõlgendamisküsimus kerkib üles pooleli oleva kohtuasja käigus liikmesriigi kohtus, mille otsuste peale ei saa riigisisese õiguse kohaselt edasi kaevata, nagu Supreme Court of the United Kingdomi (Ühendkuningriigi kõrgeim kohus) puhul, peab see kohus saatma asja Euroopa Kohtusse.

141 ELTL artikli 267 kolmandas lõigus ette nähtud kohustuse vajadus võib Euroopa Kohtu poolt selle artikli alusel antud varasemate tõlgenduste tõttu kaduda ja kohustus muutub seega sisutühjaks, eelkõige juhul, kui üleskerkinud küsimus langeb sisuliselt kokku küsimusega, mille kohta on juba tehtud eelotsus analoogilises asjas või *a fortiori* sellesama riigisisese menetluse raames, või kui Euroopa Kohus on kõnealuse õigusküsimuse oma väljakujunenud praktikas lahendanud, sõltumata sellest, millist laadi olid menetlused, milles see kohtupraktika kujunes, ja isegi siis, kui vaidlusalused küsimused ei ole täielikult identsed (6. oktoobri 2021. aasta kohtuotsus Consorzio Italian Management ja Catania Multiservizi, C-561/19, EU:C:2021:799, punkt 36).

142 Lisaks nähtub Euroopa Kohtu väljakujunenud praktikast, et liikmesriigi kohus, kelle lahendite peale ei saa riigisisese õiguse kohaselt edasi kaevata, võib jätta Euroopa Kohtule liidu õiguse tõlgendamise küsimuse esitamata ja lahendada selle omal vastutusel, kui liidu õiguse õige tõlgendus on niivõrd ilmselge, et ei jää ruumi põhjendatud kahtlusteks. Enne järeldamist, et esineb selline olukord, peab viimase astmena asja lahendav liikmesriigi kohus veenduma, et tõlgendus on niisama ilmselge teiste liikmesriikide viimase astme kohtute ja Euroopa Kohtu jaoks, ning seda liidu õigusele omaseid tunnuseid, selle tõlgendamisel tekkivaid erilisi raskusi ja liidus kohtuotsuste lahknevuse ohtu arvestades (vt selle kohta 6. oktoobri 2021. aasta kohtuotsus Consorzio Italian Management ja Catania Multiservizi, C-561/19, EU:C:2021:799, punktid 39–41).

143 Täpsemalt rõhutas Euroopa Kohus sellega seoses, et kui viimase astmena asja lahendav liikmesriigi kohus on saanud teada, et sama liikmesriigi või eri liikmesriikide kohtute praktikas on põhikohtuasjas kohaldatava liidu õigusnormi tõlgendamise osas lahknevusi, peab see kohus olema eriti tähelepanelik, kui ta hindab, kas kõnealuse liidu õigusnormi õige tõlgendamise suhtes puudub põhjendatud kahtlus või mitte, ja võtma eelkõige arvesse eelotsusemenetluse eesmärki tagada liidu õiguse tõlgendamise ühtsus (6. oktoobri 2021. aasta kohtuotsus Consorzio Italian Management ja Catania Multiservizi, C-561/19, EU:C:2021:799, punkt 49).

144 Käesoleval juhul tuleb aga esiteks tõdeda, et küsimus, kas see, kui liikmesriik täidab vahekohtuotsust, mis on tehtud teise liikmesriigi suhtes ICSID konventsiooni – mille enamik liikmesriike, kes on selle konventsiooni osalised, on sõlminud enne nende ühinemist liiduga ja mis on seega nende jaoks varasem rahvusvaheline konventsioon ELTL artikli 351 esimese lõigu tähenduses – sätete alusel, tähendab, et nendel liikmesriikidel on selle lepingu sõlminud kolmandate riikide ees „kohustused“, mistõttu on viimastel neile vastavad „õigused“, mida aluslepingute sätted sama sätte tähenduses „mõjutavad“, on küsimus, mida Euroopa Kohtu praktikas ei ole varem käsitletud.

145 Nimelt, kuigi – nagu nähtub käesoleva kohtuotsuse punktidest 58–65 – Euroopa Kohtul on juba tulnud täpsustada ELTL artikli 351 esimese lõigu ulatust, ei muuda see tõsiasja, et küsimust, kas ICSID konventsiooniga kehtestatud korra raames võivad selle konventsiooni osalisriigi poolt vahekohtuotsuse täitmist nõuda mitte ainult asjaomase vaidlusega otseselt seotud osalisriigid, vaid ka kõik teised konventsiooni osalisriigid, on teatava keerukuse astmega küsimus, mida Euroopa Kohus ei olnud veel käsitlenud, kui Supreme Court of the United Kingdom (Ühendkuningriigi kõrgeim kohus) tegi vaidlusaluse kohtuotsuse.

146 Lisaks tuleb märkida, et Euroopa Kohus ei ole veel täpsustanud ELTL artikli 351 esimeses lõigus sisalduva väljendi „aluslepingute sätted […] mõjuta[vad]“ ulatust.

147 Ent nagu on märgitud käesoleva kohtuotsuse punktides 78 ja 79, võib ELTL artikli 351 esimene lõik osas, milles see võimaldab liikmesriikidel jätta liidu õiguse kohaldamata ja seega kalduda kõrvale liidu õiguse esimuse põhimõttest, mis on üks liidu õiguse põhitunnustest, avaldada liidu õiguskorrale märkimisväärset mõju, kahjustades liidu õiguse tõhusust.

148 Teiseks väärib meeldetuletamist, et nagu nähtub käesoleva kohtuotsuse punktidest 21 ja 101, tõlgendas komisjon menetluse algatamise otsuses ja lõppotsuses ELTL artikli 351 esimest lõiku viisil, mis on vastuolus vaidlusaluses kohtuotsuses Supreme Court of the United Kingdomi (Ühendkuningriigi kõrgeim kohus) antud tõlgendusega.

149 Lisaks seadsid investorid komisjoni tõlgenduse kahtluse alla, et põhjendada Üldkohtule lõppotsuse tühistamise nõudes esitatud hagi, kuid Üldkohtu otsusega tühistati see otsus siiski mitte põhjusel, et ELTL artikli 351 esimene lõik välistab liidu õiguse kohaldamise, vaid põhjusel, et nimetatud otsusega eirati ELTL artiklit 108. Võttes arvesse selle kohtuotsuse peale Euroopa Kohtule esitatud apellatsioonkaebust, on vahekohtuotsuse täitmisele ELTL artikli 351 esimese lõigu avaldatava mõju küsimuse lahendamine seega jätkuvalt liidu kohtutes pooleli.

150 Kolmandaks tuleb märkida, et nagu leidis Supreme Court of the United Kingdom (Ühendkuningriigi kõrgeim kohus) vaidlusaluse kohtuotsuse punktides 29, 32, 91 ja 94, keeldusid nii High Court of England and Wales (kõrge kohus (Inglismaa ja Wales)) kui ka Court of Appeal (apellatsioonikohus), kelle poole investorid olid enne pöördunud, käesolevas kohtuasjas ELTL artikli 351 esimese lõigu kohaldamise küsimuses seisukoha võtmisest põhjusel, et selle küsimuse lahendamine oli liidu kohtutes pooleli ja seega esines vastuoluliste otsuste oht.

151 Neljandaks tuleb märkida, et Nacka tingsrätt (Nacka esimese astme kohus, Rootsi) otsustas 23. jaanuari 2019. aasta kohtuotsuses, millele komisjon oma kirjalikes seisukohtades Supreme Court of the United Kingdomi (Ühendkuningriigi kõrgeim kohus) menetluses viitas, et ELTL artikli 351 esimene lõik ei ole vahekohtuotsuse täitmisele kohaldatav, ja seetõttu keeldus ta seda vahekohtuotsust Rootsis täitmast, põhjendusel, et samamoodi nagu ta ei saa ELTL artikli 108 lõiget 3 ja ELL artikli 4 lõiget 3 rikkumata täita riigisisest kohtuotsust, millega investoritele mõistetakse välja kahjuhüvitis, ei saa ta ka täita vahekohtuotsust, millega selline kahjuhüvitis investoritele välja mõisteti.

152 Lisaks oli vahekohtuotsuse täitmise küsimus, nagu nähtub 21. septembri 2022. aasta kohtumäärusest Romatsa jt (C-333/19, EU:C:2022:749), Belgia kohtutes pooleli ajal, mil Supreme Court of the United Kingdom (Ühendkuningriigi kõrgeim kohus) tegi otsuse – mida komisjon rõhutas ka viimasele esitatud kirjalikes seisukohtades.

153 Eespool toodust tuleneb seega, et käesoleval juhul esines piisavalt asjaolusid, mis tekitasid kahtlusi ELTL artikli 351 esimese lõigu tõlgendamise suhtes ning mis arvestades selle sätte mõju liidu õiguse ühele põhitunnusele ja vastuoluliste otsuste ohtu liidus, oleksid pidanud ajendama Supreme Court of the United Kingdomi (Ühendkuningriigi kõrgeim kohus) asuma seisukohale, et selle sätte tõlgendus ei ole niivõrd ilmselge, et ei jää ruumi põhjendatud kahtlusteks.

154 Neil asjaoludel, ilma et oleks vaja teha otsust, kas teised argumendid, mille komisjon käesoleva etteheite põhjendamiseks esitas, on põhjendatud, tuleb tõdeda, et Supreme Court of the United Kingdom (Ühendkuningriigi kõrgeim kohus) kui liikmesriigi kohus, kelle otsuste peale ei saa riigisisese õiguse kohaselt edasi kaevata, oli kohustatud esitama ELTL artikli 267 alusel Euroopa Kohtule küsimuse ELTL artikli 351 esimese lõigu tõlgendamise kohta, et välistada oht anda liidu õigusele väär tõlgendus, mille ta – nagu nähtub käesoleva kohtuotsuse punktidest 71–84 – vaidlusaluses kohtuotsuses andiski (vt analoogia alusel 4. oktoobri 2018. aasta kohtuotsus komisjon *vs.* Prantsusmaa (dividendimaks), C-416/17, EU:C:2018:811, punkt 113).

155 Järelikult tuleb ainuüksi sel põhjusel nõustuda kolmanda etteheitega, et rikutud on ELTL artikli 267 esimest ja kolmandat lõiku koostoimes väljaastumislepingu artikli 127 lõikega 1.

Neljas etteheide, et rikutud on ELTL artikli 108 lõiget 3 koostoimes väljaastumislepingu artikli 127 lõikega 1

Hageja argumendid

156 Komisjon heidab vaidlusalusele kohtuotsusele ette, et see rikkus ELTL artikli 108 lõiget 3 koostoimes väljaastumislepingu artikli 127 lõikega 1, kuna see kohustas Rumeeniat rikkuma liidu õigusel põhinevaid kohustusi, mis tulenevad peatamise ettekirjutusest ja menetluse algatamise otsusest.

157 Nimelt, kuna see lõpetab vahekohtuotsuse täitmise peatamise, mille kõnealuses asjas määrasid Ühendkuningriigi madalama astme kohtud, muutub vahekohtuotsus täitmisele pööratavaks. Supreme Court of the United Kingdomi (Ühendkuningriigi kõrgeim kohus) otsuse mõjul muutus vahekohtuotsuses kindlaks määratud kahjuhüvitise maksmine seega võimalikuks. See mõju on otseses vastuolus ELTL artikli 108 lõikes 3 sätestatud peatamiskohustusega, nagu see on ette nähtud peatamise ettekirjutuses ja menetluse algatamise otsuses.

158 Supreme Court of the United Kingdom (Ühendkuningriigi kõrgeim kohus) eiras ka Euroopa Kohtu praktikat, nagu see tuleneb 18. juuli 2007. aasta kohtuotsusest Lucchini (C-119/05, EU:C:2007:434, punktid 62 ja 63), mille kohaselt võib keelule anda riigiabi, mis ei ole nõuetekohaselt luba saanud, tugineda selleks, et takistada seda keeldu rikkuvate riigisiseste kohtute jõustunud kohtuotsuste täitmist.

Euroopa Kohtu hinnang

159 Käesoleva kohtuotsuse punktides 95 ja 97 meenutatud Euroopa Kohtu praktikast nähtub, et kuna riigiabi käsitlevate liidu õigusnormide kohaldamine põhineb lojaalse koostöö kohustusel ühelt poolt riigisiseste kohtute ning teiselt poolt komisjoni ja liidu kohtu vahel, peavad need kohtud hoiduma selliste otsuste tegemisest, mis lähevad vastuollu riigiabi käsitleva komisjoni otsusega, isegi kui see otsus on ajutist laadi.

160 Selles kontekstis väärib meeldetuletamist, et liikmesriigid on kohustatud esiteks komisjonile teatama igast meetmest, millega nad kavatsevad kehtestada või muuta abi ELTL artikli 107 lõike 1 tähenduses, ja teiseks vastavalt ELTL artikli 108 lõike 3 viimasele lausele mitte seda meedet rakendama seni, kuni komisjon on meetme suhtes lõppotsuse teinud (5. märtsi 2019. aasta kohtuotsus Eesti Pagar, C-349/17, EU:C:2019:172, punkt 56).

161 Euroopa Kohtu väljakujunenud praktika kohaselt on abimeede, mida rakendatakse sellest sättest tulenevaid kohustusi eirates, ebaseaduslik (19. märtsi 2015. aasta kohtuotsus OTP Bank, C-672/13, EU:C:2015:185, punkt 66 ja seal viidatud kohtupraktika).

162 Sellega seoses on Euroopa Kohus täpsustanud, et ELTL artikli 108 lõike 3 viimases lauses sätestatud keeld abikavasid rakendada on vahetu õigusmõjuga ja et selles sättes ette nähtud rakendamise keelu vahetu kohaldatavus laieneb mis tahes abile, mida on rakendatud ilma teavitamata (5. märtsi 2019. aasta kohtuotsus Eesti Pagar, C-349/17, EU:C:2019:172, punkt 88).

163 Järelikult, nagu nähtub käesoleva kohtuotsuse punktis 96 viidatud kohtupraktikast, on liikmesriikide kohtute ülesanne teha vastavalt oma riigisisesele õigusele järeldused ELTL artikli 108 lõike 3 rikkumisest nii abimeetmete rakendusmeetmete kehtivuse kui ka seda sätet eirates antud rahalise toetuse tagasinõudmise suhtes (19. märtsi 2015. aasta kohtuotsus OTP Bank, C-672/13, EU:C:2015:185, punkt 69 ja seal viidatud kohtupraktika).

164 Liikmesriikide kohtutel on seega pädevus nõuda ebaseadusliku abi tagastamist selle saajatelt (vt selle kohta 5. märtsi 2019. aasta kohtuotsus Eesti Pagar, C-349/17, EU:C:2019:172, punkt 89 ja seal viidatud kohtupraktika).

165 Lisaks peavad liikmesriikide kohtud juhul, kui neile on esitatud nõue saada ebaseaduslikku abi, üldjuhul jätma selle nõude rahuldamata (vt selle kohta 12. jaanuari 2023. aasta kohtuotsus DOBELES HES, C-702/20 ja C-17/21, EU:C:2023:1, punkt 121).

166 Käesoleval juhul väärib meeldetuletamist, et lõppotsuses leidis komisjon, et vahekohtuotsusega – millest talle ei teatatud – välja mõistetud kahjuhüvitise maksmine kujutab endast ebaseaduslikku ja siseturuga kokkusobimatut riigiabi. Kuigi see otsus Üldkohtu otsusega küll tühistati, oli selle kohtuotsuse peale esitatud apellatsioonkaebuse menetlemine Euroopa Kohtus siiski pooleli ajal, mil Supreme Court of the United Kingdom (Ühendkuningriigi kõrgeim kohus) tegi vaidlusaluse kohtuotsuse.

167 Lisaks, nagu on juba märgitud käesoleva kohtuotsuse punktides 110–113, ei mõjutanud Üldkohtu otsus peatamise ettekirjutuse ja menetluse algatamise otsuse õiguspärasust, milles komisjon leidis samuti, et vahekohtuotsusega välja mõistetud kahjuhüvitise maksmine kujutab endast ebaseaduslikku ja siseturuga kokkusobimatut riigiabi, ning kohustas Rumeeniat vahekohtuotsust enne lõppotsuse tegemist mitte täitma.

168 Tuleb aga tõdeda, et andes korralduse vahekohtuotsuse täitmiseks, nõuab vaidlusalune kohtuotsus, et Rumeenia maksaks vahekohtuotsusega välja mõistetud kahjuhüvitise välja ELTL artikli 108 lõike 3 viimases lauses sätestatud kohustust rikkudes.

169 Sellest järeldub, et Rumeenia seisab seega silmitsi vastuoluliste otsustega, mis puudutavad selle vahekohtuotsuse täitmist. Seega, kaugel sellest, et tagada selle sätte järgimine vastavalt käesoleva kohtuotsuse punktides 163–165 meenutatud kohtupraktikale, eirab vaidlusalune kohtuotsus kõnealust sätet, andes teisele liikmesriigile korralduse seda sätet rikkuda.

170 Sellega seoses ei ole tähtsust, et ELTL artikli 108 lõike 3 viimases lauses on ette nähtud kohustus „asjasse puutuvale liikmesriigile“, st üldjuhul sellele, kes abi välja maksab, käesoleval juhul Rumeeniale.

171 Nimelt, nagu komisjon õigesti väidab, kohustas ELL artikli 4 lõikes 3 sätestatud lojaalse koostöö kohustus, mis on riigiabi käsitlevate liidu õigusnormide kohaldamise alus, Ühendkuningriiki ja eelkõige selle liikmesriigi kohtuid hõlbustama Rumeenial ELTL artikli 108 lõikest 3 tulenevate kohustuste täitmist, kuna vastasel juhul kaotaks see säte oma soovitava toime (vt selle kohta 27. septembri 1988. aasta kohtuotsus Matteucci, 235/87, EU:C:1988:460, punkt 19).

172 Seda järeldust ei lükka ümber ka asjaolu, et vahekohtuotsus on jõustunud. Nimelt kehtib tulenevalt liidu õiguse esimuse põhimõttest riigisiseses õiguskorras reegel, et komisjonil on ainupädevus hinnata riigiabi kokkusobivust siseturuga. Liidu õigusega on aga vastuolus see, kui kohtuotsuse seadusjõu põhimõtte kohaldamine takistab riigisisestel kohtutel ELTL artikli 108

lõike 3 rikkumisest kõiki järeldusi teha (vt selle kohta 18. juuli 2007. aasta kohtuotsus Lucchini, C-119/05, EU:C:2007:434, punktid 62 ja 63, ning 4. märtsi 2020. aasta kohtuotsus Buonotourist *vs.* komisjon, C-586/18 P, EU:C:2020:152, punktid 94 ja 95).

173 Mis puudutab ELTL artikli 351 esimest lõiku, siis ka see ei takista ELTL artikli 108 lõike 3 kohaldamist, kuna nagu nähtub käesoleva kohtuotsuse punktidest 71–84, ei olnud artikli 351 esimene lõik Supreme Court of the United Kingdomi (Ühendkuningriigi kõrgeim kohus) menetluses olnud vaidluses kohaldatav, mistõttu ei saa riigiabi käsitlevaid liidu õigusnorme viimati nimetatud sätte alusel kohaldamata jätta.

174 Järelikult tuleb nõustuda neljanda etteheitega, et rikutud on ELTL artikli 108 lõiget 3 koostoimes väljaastumislepingu artikli 127 lõikega 1.

175 Kõiki eespool toodud kaalutlusi arvestades tuleb tuvastada, et Suurbritannia ja Põhja-Iiri Ühendkuningriik on vaidlusaluse kohtuotsusega rikkunud kohustusi, mis tulenevad ELL artikli 4 lõikest 3 ning ELTL artikli 108 lõikest 3, artikli 267 esimesest ja kolmandast lõigust ning artikli 351 esimesest lõigust koostoimes väljaastumislepingu artikli 127 lõikega 1.

Kohtukulud

176 Euroopa Kohtu kodukorra artikli 138 lõike 1 alusel on kohtuvaidluse kaotanud pool kohustatud hüvitama kohtukulud, kui vastaspool on seda nõudnud. Kuna komisjon on kohtukulude hüvitamist nõudnud ja Ühendkuningriik on kohtuvaidluse kaotanud, tuleb kohtukulud välja mõista Ühendkuningriigilt.

Esitatud põhjendustest lähtudes Euroopa Kohus (viies koda) otsustab:

1. **Suurbritannia ja Põhja-Iiri Ühendkuningriik on Supreme Court of the United Kingdomi (Ühendkuningriigi kõrgeim kohus) 19. veebruari 2020. aasta otsusega kohtuasjas Micula *vs.* Rumeenia rikkunud kohustusi, mis tulenevad ELL artikli 4 lõikest 3 ning ELTL artikli 108 lõikest 3, artikli 267 esimesest ja kolmandast lõigust ning artikli 351 esimesest lõigust koostoimes 17. oktoobril 2019 vastu võetud Suurbritannia ja Põhja-Iiri Ühendkuningriigi Euroopa Liidust ja Euroopa Aatomienergiaühendusest väljaastumise lepingu artikli 127 lõikega 1**.

2. **Mõista kohtukulud välja Suurbritannia ja Põhja-Iiri Ühendkuningriigilt.**

Allkirjad